

RADIKALSKI GLASNIK

ORGAN NARODNE RADIKALNE STRANKE.

Uredništvo in uprava v Ljubljani, Wolfova ul. 1/I. — Naročnina: celoletno Din 25, polletno Din 12, četrtletno Din 7.

Gospod je vstal . . .

Zveličar je vstal iz groba, v katerega je legel po neznosnem trpljenju, po smrti na križu... Kristjani zopet obnavljajo spomin na veliki dan zmage življenja nad smrtjo in z njimi praznuje ta dan zmage vsa narava. Kdo ne pozna že iz mladostnih let čustev, ki polnijo duše na Veliko noč?

In vendar se dozdeva, da nas je šesta Velika noč v skupni domovini prehitela. Tudi naš narod ima za seboj trnjevo pot trpljenja, ima svojo Golgoto. Toda vstajenje?... Predolga je bila pot na Kalvarijo, da bi smeli pričakovati od vstajenja v novembrskih dneh 1918 takojšnje novo življenje. Pregloboko so bili vtisnjeni v naša mehka srca spomini na vse tužne dni od onega trenutka, ko je prišel zadnji svobodni slovenski dom pod tujčevo peto. Nepripravljeni smo se vzdramili k novemu narodnemu življenju.

Toda čemu ti turobni spomini v dneh prazničnega razpoloženja? Potrebno je, da si izprašamo vest, obudimo kes in sklenemo res tako delati, da bo naše vstajenje popolno, da nam ne bo grenila čaša pelina prazničnega razpoloženja.

Gospod je vstal! Tudi naš narod vstaja, vstaja v strah vsem onim, ki so hoteli izkoristiti njegovo narodno vstajenje v svoje sebične namene. Krivim prerokom, ki so se po prvem navdušenju, ko so si Slovenci, Hrvati in Srbi stisnili roke v ljubezni in medsebojnem spoštovanju, izginjajo izpod nog tla, kakor so izginili krivi preroki, ki so se borili Kristovemu nanku ljubezni do bližnjega. Ni še vse tako, kakor bi moralo biti. Ni pa tako, ker se le polagoma zavedamo, da smo sami svoje sreče kovači. Naša država smo sami, od naših kakovosti je odvisna kakovost države. Vsem, ki kažejo na državo s posmehom in sejejo v naša srca zavist in sovraštvo, pokažimo vrata, ker to so ljudje, ki bi se radi napajali z našo srčno krvjo. S tem, da kažejo na državo z zasmehljivim pogledom, sramotijo nas, ponižujejo nas in nam očitajo nesposobnosti. Tudi to je dobro, da nas kdo spominja na slabosti, spominjati pa nas mora z vročo željo, da bi postali drugačni.

In drugačni tudi v resnici postajamo! Na obzorju se že svitajo prvi žarki velikonočne nedelje in naznanjajo popolno vstajenje. Poštena slovenska duša je sita brezdelja, ona želi delati za skupno blagostanje, ker ve, da je Stvarnik odločil, da mora rešiti svet

Sin s svojo krvjo in da mora jesti človek svoj kruh v potu svojega obraza. Prestali smo Kalvarijo trpljenja, osrči naj nas Kalvarija spoznanja!

Spoznamo, da smo blodili po krivih potih, da smo stremeli za lažicilji, za iluzijami, ki so z resničnostjo v dialektičnem nasprotju. En cilj nam mora lebdeti pred očmi: v skupnem delu za splošni blagor in s tem za blagor vsakega posameznika. Pot je težka in zahteva žrtev, toda tudi Odrešenik je moral trpeti, da je dovršil svojo misijo. Čuvajmo

se malodušnosti in združimo se v mogočni delavnici, kjer je mesto za vse in vsakogar. Življenje bo bujno cvetelo, male lokalne stranke in državno življenje zamre v škodo posameznih državnih atomov - državljanov. Združena četa vojščakov hiti od zmage do zmage, posamezni razkropljeni vojaki zaporedoma izginjajo z bojišča.

Gospod je vstal! Naša želja je, da bi kmalu vstali tudi mi vsi in praznovali sedmo Veliko noč v skupni domovini srečni in zadovoljni.

Treba je spoštovati voljo naroda!

Liubo D. Jurković.

Narodna radikalna stranka si je z dolgoletnim delo in odločno borbo svojih prvakov pridobila zaslužno zaupanje ljudstva.

NRS je izvajala narodu meščanske svoboščine, volilno, društveno in tiskovno svobodo, izvajala mu je pravo parlamentarno, demokratično in narodno vladavino.

Karkoli je storila NRS za narod in državo, vedno je preje vprašala narod, apelirala je na voljo najširših ljudskih slojev.

Tako je storila, ko se je pričela vojna proti Bolgarski, tako je storila, ko se je pričela svetovna vojna. Tako je storila, ko je pričela borbo za osvobodjenje vseh Srbov, Hrvatov in Slovencev, in tako je bilo, ko je vodila srbski narod preko Albanije in ko se je vstvaril akt 1. decembra 1918. In tako je storila, ko je bilo treba vstvariti osnovni državni zakon — ustavo.

Ponavljam in povdarjam, da NRS nikdar ni storila ničesar za narod — brez naroda, katerega volja ji je bila vedno najvišji zakon.

Zato jo je narod ubogal, zato je ljudstvo vedno poverilo NRS najtežje državne posle. Zato vidi narod tudi danes v njej edino rešiteljico iz sedanje politične krize.

Meseca marca lani se je NRS obrnila na narod za mandat glede izvedbe vidovdanske ustave, za mandat glede vodstva državne uprave, vprašala je narod, kako naj se izdelajo drugi zakoni, ki jih odreja vidovdanska ustava.

NRS je jasno izjavila v svojem volilnem proglašenju, da bo rade volje storila razne popravke v vidovdanski ustavi, ako se pri njeni izvedbi pokaže, da je to potrebno, in da bo predvsem storila tiste spremembe, ki bi mogle zadovoljiti posamezne dele naroda.

ki trenutno niso zadovoljni s sedanjo državno ureditvijo.

Narod je zaupal radikalni stranki. Narod je videl, da NRS zahteva mandat za izvedbo programa, ki bo koristil državni konsolidaciji. Narod je nadalje videl, da more NRS s takim programom pridobiti simpatije vseh delov naroda.

Radi tega je narod uvidel, da je NRS pravi tolmač njegove volje ter ji je poveril 110 mandatov za narodno skupščino.

NRS kot mandator največje organizirane in politično orjentirane narodne skupine, je prevzela nase vso odgovornost za vodstvo državne politike. NRS se je z intenzivnim in vztrajnim delom vrgla na delo in po enoletnem delu ji je uspelo, da je izdelala več zakonov, sanirala državne finance, ki so jih rušile prejšnje nesposobne vlade. NRS je zopet dokazala, da zna izvršiti dolžnost, katero ji je poveril narod.

Ko je opozicija videla, da NRS dela in da ima uspehe v notranji, finančni in zunanji politiki, je hotela zrušiti radikalno vladno s pomočjo onih poslancev, ki do sedaj niso izvrševali svojih poslanskih dolžnosti. Toda to ji ni uspelo.

Del opozicije, ki je ostal zvest svojemu programu in kljub nasprotstvu do radikalov, ni mogel pomagati nespametni akciji opozicije — akciji, katere edini cilj je bilo zrušenje radikalov. Vreči radikale iz vlade, ni težko, toda težko je vladati in skupno delati s strankami, ki so bile izvoljene na popolnoma različnih programih. Kako naj se spravi v sklad program JDS s programom SLS, ali HRSS?

Tako je radikalom uspelo, da so s pomočjo g. Pribečevića sestavili novo vladno. S pomočjo te nove koalicije je radikalom uspe-

to, da ima država svoj proračun, brez katerega ne bi mogel funkcionirati državni aparat.

Nova koalicijska vlada je dokazala, da se ne igra z državnimi interesi, da so interesi naroda in države nad strankarskimi interesi.

Opozicijski blok ne zastopa v narodni skupščini volje kompaktne narodne mase. Tu so zbrani poslanci, ki predstavljajo popolnoma nasprotno težnjo. Tak blok sploh ne bi mogel delati, temveč bi nasprotno silno škodoval interesom države, njeni moči in ugledu.

Zato opozicijski blok nikakor ne more sestaviti poslovne vlade.

Kaj sedaj?

NRS, ki predstavlja največjo skupino na istem programu organiziranega naroda, skupino, ki je največ žrtvovala za naše osvobodjenje, ne more nase prevzeti težke odgovornosti za posledice, ki bi nastale, ako bi prišel do vlade opozicijski blok. NRS ne more dovoliti, da se uniči ono, kar je ustvarjeno z velikimi težavami.

Ako naša ustava res ni dobra, ako naš parlament ne more delati, ne preostane nič drugega nego apelirati na narod, ako je za vidovdansko ustavo ali ne.

V slučaju, da je res večina naroda proti vidovdanski ustavi, se mora obenem izjaviti, kakšna naj bo nova ustava. Na kakšnih principih naj se vsilavi nova ustava? Kdo naj izdelava novo ustavo itd.

Kje je večina?

St. Kobasica, tajnik nar. skupščine.

Beograjski blokaški listi od »Pravde« pa do »Odjeka« neprestano naglašajo, da so oni »večina« a mi »manjšina« in z ozirom na to računajo, da bi po parlamentarnem redu oni morali dobiti oblast. V zvezi s temi trditvami enoglasno in s posebnim načrtom razpravljajo o prerogativi krone, naravno, na svoj način. Ne želimo voditi na tem terenu z našimi blokaši debate, temveč se hočemo zadržati na njihovi tezi, da so oni »večina«.

Predvsem moramo ugotoviti sledeče: opozicija ni edinstvena in kot taka še nikdar ni javno nastopila v svojih izjavah deklarativnega značaja. Opozicija se deli na dva dela: del, ki hoče ustvariti novo vlado (skupine Davidović, Korošec, Spaho) in del, ki hoče samo zrušiti sedanjo vlado in pomagati eventualni blokaški vladi (radičevci, Nemci, zemljoradniki). Cilj drugega dela opozicije je čisto negativen: oni hočejo edino zrušiti sedanjo vlado iz radikalov in samostojnih demokratov.

Vsaka opozicijska skupina, ki hoče priti do oblasti ni podlagi parlamentarnega načela večine, mora imeti svoj jasno in bistro izdelan pozitiven program, ki je v skladu z ustavo in z obstoječimi državnimi zakoni. Dosedanja parlamentarna opozicija Davidović-Spaho-Korošec nima takega programa. Ono, kar imajo, so samo neke točke delovnega programa, izposojene iz Pašičeve deklaracije l. 1913. Njihovo delo je osnovano na negativni podlagi s heterogenimi stališči glede države, državnega in narodnega edinstva in državne ureditve.

Recimo, da je Davidovičeva stranka ostala zvesta vidovdanski ustavi (o čemur se more mnogo diskutirati z ozirom na činjenice in dogodke od ilidžanske resolucije in od zagrebskega konkresa »intelektualcev« 10. avgusta 1912 pa do izjave dr. Marinkovića v Sarajevu in Zagrebu). Na Koroščevo skupino je notorno, da zahteva avtonomijo Slovenije in da izpoveduje načelo, da so Slovenci poseben narod. Skupina dr. Spaha je šla v marcu 1923 na volitve s parolo avtonomije Bosne in revizije vidovdanske ustave. Poleg

NRS, zvesta svojim tradicijam, spoštujejoča demokratične principe parlamentarizma ni mogla dovoliti nevarne igre z državnimi interesi ter je vedno pripravljena, da stopi pred volilne mase naroda, ki naj izrazijo svojo voljo!

To stališče radikalne stranke si je usvojila tudi nova koalicijska vlada, ki je pripravljena stopiti pred ljudsko sodbo.

Zdi se, da je odločno zadržanje NRS in nove vlade spametovalo del opozicije in že se jasno vidi, kako se krši opozicijski blok in kako posamezne opozicijske skupine prihajajo do prepričanja, da se mora volja radikalne stranke vsekakor uvaževati, ker predstavlja faktično silo naroda. Brez NRS ne more biti nobene vlade!

Ako je torej posameznim skupinam opozicijskega bloka res za državne interese in za ugled države, potem je treba, da se orijentirajo napram radikalom, da precizirajo svoje zahteve, da spremenijo svoje zadržanje, da prekinemo neumestno agitacijo itd.

Kakor sem preje omenil, je dobila NRS od naroda mandat, da izvrši program, ki more zadovoljiti vse dele naroda. V okviru tega programa se more zadovoljiti vsem opravičenim željam vseh delov države in naroda.

Ako posamezne opozicijske skupine ne stojijo na tem stališču, potem je treba iti pred narod — na volitve!

ttega so govorniki teh skupin neprestano v narodni skupščini zahtevali avtonomijo in priznavali, da se jim je v Avstriji godilo mnogo bolje (Vrečko) nego danes!

Skupina Davidović-Spaho-Korošec ima v narodni skupščini 75 mandatov. Pri zadnjih volitvah je dobila, ako odbijemo približno glasove g. Pribečevića, okoli 470.000 glasov. Nasprotno pa ima sedanja vlada g. Pašića kompaktno in homogeno večino od 133 mandatov v narodni skupščini, ki zastopajo nad 800.000 glasov. Tu ne računamo na 43.886 nemških glasov, ki so bili oddani za vlado, kakor so Nemci povdarjali v volilnem programu in v prepričanju, da bodo nemški poslanci pomagali vladi. Odbili smo tudi dve tretjini džemijeta okoli 40.000 glasov, ki so še neopredeljeni. Zemljoradniki so se s svojimi 159.000 glasovi obeležili kot nasprotniki Pašičeve vlade in vsake druge vlade, seveda tudi vlade opozicijskega bloka. To velja v glavnem tudi za socialiste (dve skupini) in komuniste, ki so dobili pri volitvah okoli 75.000 glasov. Davidovičeva skupina hoče »razpolagati« z denarjem ameriškega strica. Radičevi glasovi 462.583 ne prihajajo niti v kombinacijo, ker se vedno ne priznavajo de jure te države, ki je zanje samo »mednarodno priznan teritorij«, toda sebe še 2. marca niso smatrali za narodne poslance kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev, temveč za »hrvatsko narodno zastopstvo«. Ako se odbijejo oni glasovi, ki bi samo pomagali blokaški vladi in ki ne bi v njej aktivno sodelovali, bi bilo razmerje Davidovičeve skupine napram sedanji vladi 75 : 133, v oddanih glasovih marca 1923 pa 460.000 napram 800.000. Glasovalo je vsega 2.176.931, od tega števila je treba odbiti še okoli 300.000 zemljoradniških, socialističnih, komunističnih in republikanskih glasov, ki se smatrajo kot opozicija. Ako se odbije še 100.000 glasov odvojenih list Maglajlićev skupine dobrovoljcev, Rumunov, Protičevcev, posameznikov, vojne in srbske stranke ter Nemcev, ki niso proti vladi, potem pride od celokupnega števila 2.176.931 v poštevek okoli 1 mil-

ion 700.000. Ako od tega števila odbijemo še 462.000 Radičevih glasov, ki ne priznavajo države niti po zaprišegi, dobimo definitivni rezultat: od 1.350.000 glasov, ki pridejo v poštevek pri vsotitvi vlade, všteti tudi sumljive Spahine »državotvorci« — razpolaga sedanja Pašić-Pribečevićeva vlada s tripentinsko večino ali v okroglih številkah 800.000 : 550.000 oddanih glasov.

Država in blok.

Krsta Cievarić piše v svojem dnevniku med drugim: Med radikali zavzema po svoji vrednosti prvo mesto g. Pašić, za njim takoj g. Ljuba Jovanović in za tem takoj g. Nastas Petrović. Kaj misli g. Petrović o sedanji krizi? On ni za rešitev krize v smislu vlade nacionalnega bloka, ki naj bi razpustila skupščino in razpisala volitve. Da dokaže, da ta pot ne bi bila dobra, se sklicuje na našo parlamentarno prošlost, ko se je vedno dalo prav vladi, ako je prišla v konflikt s skupščino. Po logiki g. Petrovića se mora vedno dati prav skupščinski večini, ker tako zahtevajo parlamentarna načela. Gosp. Petrović zaklinja v imenu parlamentarnega načela kralja, naj odstrani Pašića in Pribečevića in naj poveri vlado opozicijskemu bloku. Po Petroviću ne bi mogla niti za trenutek obstojati vlada, ki nima večine v skupščini. Lepo, recimo, da večina, ki jo danes predstavlja opozicijski blok, sklene proglasiti republiko. Po logiki g. Petrovića bi se moral ta sklep sprejeti. Toda kaj bi bilo potem z našo državo? Šla bi k vragu! To mora priznati sam Petrović in kot monarhist bi moral razgnati tako skupščino. Gosp. Petrović bo rekel, da večina v opozicijskem bloku ni republikanska. To je res, toda tam je polno nesigurnih elementov. Ako bi ta »parlamentarna večina« vodila volitve, se zna zgoditi, da bi se celo pojačala in potem bi se moglo tudi zgoditi, da bi se proglasile avtonomije t. j. republike na našem ozemlju. Brezdvomno delajo Spaho, Radić in Korošec v tem smislu, eni odprto, drugi prikrito. Brezdvomno je zanje opozicijski blok sredstvo za rušenje državnega edinstva. Za časa konstituantne je g. Petrović jamčil za Radića, češ da ni veleizdajalec! Ne, g. Petrović, ne smete jamčiti za Radića, kakor ne smete jamčiti za Spaha, ki sovraži državo morda še bolj nego Radić! Ne smete pa jamčiti niti za g. Korošca, ki tudi sovraži srbstvo in pravoslavlje, čeprav to prikriva, ker je v politiki jezuit! Tem ljudem se ne more poveriti naša država in če bi to tudi zahtevalo »parlamentarno načelo«. Cievarić končuje svoja izvajanja: Smešno je, g. Petrović, zahtevati za opozicijski blok vlado v imenu narodne volje. Ako se je mogel postaviti v ta smešni položaj g. Davidović in g. Marinković, kako ste mogli to storiti vi, ki ste veljali do sedaj za zelo resnega državnika? Bolje bi bilo, da ste pustili politiko, kakor da ste storili kaj takega!

Kdo pomaga Radiću?

»Radikalna Omladina« (Vukovar): Medtem ko Radićev pionir laže srbskemu kmetu o »bratski ljubezni« in o »bratski slogi med Srbi in Hrvatima«, ki se bo rodila, kakor hitro bodo premagali radikali, sedi njihov vodja na Dunaju, od koder komandira svojo vojsko v Beogradu. Medtem ko naivni srbski politiki še vedno mislijo, da bodo pridobili s koncesijami Hrvatov za narodno in državno stvar, nadaljuje Radić na Dunaju svojo borbo proti državi... Dasiravno je iz Radićevih izjav razvidno, kaj hoče, vendar to ne ovira Davidovića in njegovih tovarišev, da so še nadalje v radičevski družbi. Oni so tako zaslepljeni od pohlepa po oblasti in od sovraštva do radikalov, da jim je vseeno, če tudi propade država, samo da pade Pašić! Streberstvo, neslova in naivnost srbskih politikov so edini Radićevi pomagači!

Ustava in Slovenci.

Ivan Podržaj

Opozicija — iz nje izključujem Radičevu HRSS, ki sploh ne priznava sedanjega državnopravnega stanja — se trudi, da bi dokazala »nezadovoljnost ljudstva« z našo sedanjo, državno ustavo. V zvezi s tem trudi očita Narodni radikalni stranki, da je ona »zakrivila težke posledice« s sprejetjem vidovdanske ustave, ki da je rešila vprašanje notranje ureditve naše države na način, katerega ne morejo priznati ne Hrvati in ne Slovenci.

Oglejmo si torej zadevo stvarno, s stališča ideje državne in narodne skupnosti.

Ne bom ponavljal zgodovinskih dejstev — delovanja in zaslug NRS za naše osvobojenje, dogodkov iz svetovne vojne in »delovanja« Slovencev in Hrvatov pred in po osvobojenju — naj zadostuje le ugotovitev, da se je slovenski narod osvobodil edino le na krvavem temelju junakov srbske vojske in naših dobrovoljcev, ki so v pravem času razumeli osvobodilno akcijo radikalnih prvakov. Brez teh krvavih žrtev ne bi noben potek svetovne vojne osvobodil Slovencev in jih zedinil skupno s Hrvati in Srbi v svobodni nacionalni državi. To dokazuje že nespeh Wilsonovih »samoodločilnih načel« pri urejanju povojne Evrope. Še huje pa bi bilo, ako bi se po naključju uresničila želja večine Slovencev — to je treba priznati brez ovinkov — ki so se v majski deklaraciji očitno izrekli za avstrijsko-habsburški okvir »jugoslovenske svobode« brez Srbov. Bajka je govoričenje o nekaki oportuniteti. To dokazuje najbolj praktično politično življenje Slovencev po osvobojenju in to je potrdil tudi poslanec SLS v nar. skupščini, torej poslanec one stranke, kateri je večina slovenskega ljudstva oficijelno poverila svoje zaupanje.

Po osvobojenju in ujedinjenju je bilo torej pričakovati, da se bodo dvignili proti izvršenemu dejstvu razni nasprotniki, ki se nikakor ne morejo pomiriti s svojimi porazi. Zunanji nasprotnikom naše velike svobodne države so se pridružili tudi notranji, katerim je naše osvobojenje prekrižalo račune in jim odvzelo možnost, da bi še nadalje hazardirali na račun slovenskega ljudstva.

V ustavotvorni skupščini so se pojavili »ljudski voditelji«, ki so še polni dunajskega duha, hoteli nadaljevati svojo avstrijsko politiko na srbskih tleh! Zahtevali so, da se raztrga naša skupna domovina na več držav, ki naj bi jih medsebojno vezal »mednarodno priznan okvir«. Naravno, da je morala Narodna radikalna stranka, brez katere bi sploh ne bilo slovenskih narodnih poslancev v Beogradu, z ogorčenjem zavreči vse poskuse, ki so težili za razkosanjem naše skupne države, vstvarjene s tolikimi napor in žrtvami srbskega dela našega naroda, v ogromni večini zastopanega v Narodni radikalni stranki. Tudi je naravno, da so se pridružili NRS vsi zavedni Slovenci in Hrvati ter so ji pomagali pri sprejetju ustave, ki garantira kot temeljni državni zakon vsem Srbom, Hrvatim in Slovincem popolno enakopravnost v javnem in zasebnem življenju.

S sprejetjem vidovdanske ustave so se poostрила nasprotstva med zastopniki državnega in narodnega edinstva ter separatističnih tendenc. Celo mnogi od prvih, ki so sodelovali pri vstvarjanju ustave, so se iz raznih osebnih in strankarskih razlogov izneverili svojim nazorom glede državne ureditve ter so prešli k nezadovoljncem. Udeležili so se znanega zagrebškega kongresa, kar je povzročilo nesoglasje v tedanji koalicijski vlad

in izzvalo krizo, katere posledica je bila, da je Narodna radikalna stranka stopila pred narod in ga pozvala, da se izreče, ako je za ohranitev državne politike na podlagi vidovdanske ustave. In pri volitvah v lanskem marcu se je izrekel narod za nadaljevanje vidovdanskega stanja. Slovenci so se po SLS izrekli za avtonomijo v federalističnem smislu, Hrvati za republiko, Srbi pa enotno kraljevino vseh Srbov, Hrvatov in Slovencev. Srbom so se pridružili tudi vsi oni Slovenci in Hrvati, ki vidijo v močni skupnosti garancijo za svoj plemenski obstoj in napredek.

Najvišji ustavni faktor, kralj, je poveril vladu Narodni radikalni stranki kot najmočnejši parlamentarni skupini. Hrvatski republikanci, ki priznavajo državo in ustavo le v času volitev, niso prišli v parlament. Slovenski zastopniki kot predstavniki separatizma niso mogli sodelovati v vladi. Ravno tako ne demokrati, ki so po volitvah spremenili svoj politični program in se vedno bolj oddaljevali od ustavnega stanja. Radikalna stranka je bila na vladi skozi eno leto ter je izvršila mnogo poslov v korist države in naroda, pri čemur pa so jo neprestano ovirali razni nasprotniki, ki so se bali, da bo NRS s svojim uspešnim delom na vladi pridobila še več priznanja in zaupanja med narodom.

Zadnji parlamentarni dogodki so znani in jih ni treba ponavljati. Vsled prihoda radičevskih poslancev v Beograd — kar je v bistvu zasluga dosledne politike NRS — se je spremenila parlamentarna situacija. Homogena radikalna vlada je podala ostavko, nakar je g. Pašić sestavil vladu z onimi demokratskimi zastopniki, ki so kljub svojemu nasprotstvu do radikalov ostali zvesti državnemu in narodnemu edinstvu. Ker pa je g. Pašić uvidel, da je ta rešitev le začasna in da mora priti do odločilnih korakov, ki bodo razjasnili v doglednem času pogled v neposredno bodočnost, je podal ostavko. Gotovo je, da najvišji ustavni činitelj ne more poveriti vlade opozicijskemu bloku kot takemu. To je jasno. Državno in narodno edinstvo, monarhija — to so stvari, o katerih ne more biti nobenega razgovora. Ako posamezne opozicijske skupine priznavajo to, se more govoriti z njimi o eventualnih spremembah ustavnih odredb, kolikor ne bi škodovala varnosti in celokupnosti kraljevine. To je bilo vedno stališče Narodne radikalne stranke, katere načelnik je izjavil kot ministrski predsednik 12. maja 1921 v skupščini: »Ako je v tej stvari kaj takega, kar bi oviralo razvoj in napredek naroda, ali pa celo obrambo naše države, mi smo, gospodje, tukaj, da popravljamo.«

Ako se je pri dosedanjem delnem izvrševanju ustave pokazalo, da jo je treba v kakšni stvari spremeniti brez škode za varnost in celokupnost države, bo Narodna radikalna stranka brezdvomno za to, da bi na ta način — Pašičeve besede — zavladal mir in sloga med vsemi glavnimi deli naroda.

Narodna radikalna stranka, brez katere je nemogoča vsaka vlada, je torej pripravljena ugoditi upravičenim željam v mejah monarhije ter državnega in narodnega edinstva.

Tako je dejansko stanje. Zato je početje opozicije — zlasti SLS — nerazumljivo, ako nima drugih ciljev, ki so nasprotni temeljem naše državne skupnosti. Dokazovanje »nezadovoljnosti ljudstva« s sedanjo ustavo pač ne more biti uspešno, ker ustavne odredbe še niso dejansko pokazale svojih dobrih, oziroma slabih strani in se zato ne more govoriti

o »nezadovoljnosti ljudstva«. Nezadovoljni so samo oni politiki, ki se poslužujejo nepoučenosti ljudstva za svoje egoistične namene.

Ako hoče priti slovensko ljudstvo do besede pri državni upravi, ako hoče sodelovati o državni politiki, ako hoče svoje dobro naj odpre oči na široko in videlo bo pot, ki ga bo pripeljala do lepše bodočnosti in do onega vpliva v državi, ki mu gre kot enakopravnemu delu velikega jugoslovenskega državnega naroda, ako se zave svojih dolžnosti do skupne države, ki so obenem dolžnosti do napredka slovenskega naroda, čigar obstoj je nemogoč izven državne in nacionalne skupnosti Srbov, Hrvatov in Slovencev.

Radikali in narodne manjšine.

Predvsem moramo ugotoviti, da je naše mišljenje v vprašanju strankarskega grupiranja in opredelitve določeno. Mi smo odločno proti temu, da bi se vršilo strankarsko grupiranje po plemenskem ali stanovskemu obeležju. Stranke so živi organizem države in država je skupna hiša nas vseh. Država živi svoje politično življenje in to njeno življenje ne more in ne sme vstvariti nobenega drugega organizma razven političnega. Zato morejo biti stranke, ki hočejo sodelovati v splošnem državnem in političnem življenju, samo politične stranke, katerih programi niso vezani na ozke plemenske ali stanovske obzire.

Stoječi na tem stališču se ne moremo sprijazniti z idejo vstvarjanja plemenskih ali stanovskih strank in iz tega razloga kritiziramo tudi snovanje bloka narodnih manjšin.

Nočemo trditi, da narodne manjšine v naši državi ne morejo imeti tudi svojih nacionalnih potreb in zahtev. Toda vsled teh potreb in zahtev ni potrebno vstvarjanje nacionalnih strank.

Ustava garantira enakopravnost vsem članom naše skupne domovine. Ta enakopravnost pomeni: enakost v izvrševanju dolžnosti in enakost v uživanju pravic. Uživanje teh pravic pa je baš ono, da se oglašajo naše narodne manjšine. Nismo šovinisti niti ne priporočamo te metode, s katero so nekdanj v bivši Avstriji in Madžarski reševali narodnostna vprašanja. Kljub temu pa smatramo za potrebno, da opozorimo naše državljane-neslovane, da doba bivšega avstro-madžarskega režima še ni tako daleč za nami, da bi že popolnoma pozabili na vse »dobiote« tega režima in da vojne rane v naših srcih še niso zaceljene.

Preko vsega tega se ne more iti tako lahko ter se ne morejo odpreti vrata na stežaj in reči: Evo vam vse, kar želite. Dajemo vam brez vsake obveznosti, da razpolagate z usodo naše države.

Z naše strani so potrebne bojazen, opreznost in rezerviranost zato, ker se niti pripadniki narodnih manjšin še niso uživali popolnoma v sedanje razmere v naši državi. Ne mislimo jih s tem sumničati nelojalnosti ali iredentizma, toda nedavno zadržanje nemških in nekaterih džemijetskih poslancev v narodni skupščini je dalo popolnoma upravičene vzroke, da je v naši javnosti zelo nepovoljna sodba radi njihove netaktnosti. Stalno podcenjivanje vlade in njihovo opozicijsko stvo, čim so se pojavili radičevci, je napravilo na naše narodne mase zelo mučen in nepovoljen utis.

Naše nacionalne manjšine naj ne skušajo ostriti noža z vstvarjanjem nacionalnih vprašanj, ker bi to škodovalo le njim samim!

Ideje Svetozara Markovića, pravega ideologa našega narodnega radikalizma.

Ljubo D. Jurković.

Ideja narodnega radikalizma se je pojavila v Srbiji v 60 letih minulega stoletja. Našla je odličnega tolnača v Svetozarju Markoviću.

V tej dobi sta vladali v Srbiji dve stranki: liberalna in napredna, v katerih so se zbrali vsi birokratski in aristokratski elementi; s katerimi je bil srbski narod, posebno srbski siromašni sloji in kmetje, do skrajnosti nezadovoljen. Ti stranki sta držali narod daleč od državne uprave in nista skrbeli za njegove najnujnejše potrebe.

Svetozar Marković je še kot mlad dijak prvi točno videl težko in žalostno stanje najširših ljudskih slojev in on je bil prvi, ki je to javno ožigosal in kritiziral. Iskal je in se trudil, da najde temu stanju pravičen lek, ki najbolje odgovarja kulturni moderni dobi. S skupino svojih tovarišev je šel v vasi, kjer je še bolj videl vse, kar je narodu potrebno in kar mu manjka. Poleg tega je videl, da je narod živa sila, ki more, ako se dobro organizira, obnoviti Srbijo in ji dati življenja in moči, da zruši vse, kar mu je na poti do svobodnega razvoja in napredka.

Svetozar Marković — kakor so to priznavali tudi njegovi idejni nasprotniki — je bil ena najmarkantnejših osebnosti tiste dobe v Srbiji. Ustanovil je novo borbena stranko, ki naj bi dala narodu ono, česar mu niso mogli dati birokratski in aristokratski elementi.

Marković je, prepojen z duhom ruskega socializma, z idejami Aleksandra Hercena, Črniševskega, Dobroljubova, Pisareva in Bakunina, pričel v Srbiji propovedati nove ideje svobode in napredka, kakor so takrat rekli: »nov nauk«. S propovedovanjem te nove ideje je namah osvajal široke ljudske sloje in dosegel velik vpliv v narodu. Znatno je vplival ne samo na politične razmere, temveč tudi na književne in kulturne. Sploh je dal Marković s svojo veliko osebnostjo vsemu srbskemu življenju nov pravec.

Marković si je najbolj prisvojil ideje Črniševskega in se trudil, da jih porabi za naš narod. Črniševski je stal na stališču, da ima vsak posameznik pravico do osebne sreče. Po njem obstoji sreča v harmoničnem razvijanju naših naravnih sposobnosti, ki se razvijajo in izpopolnjujejo z delom.

Delo je cilj življenja. V današnji družbi ni vsakemu posamezniku omogočeno, da se sam osebno izpopolnjuje. Zato izpopolnjevanje je treba biti materijalno preskrbljen. Siromaki morajo delati za druge, da sebe preskrbijo. Bogataši in siromaki bodo vse do tedaj, dokler bo vsak delal zase. Potrebno bi bilo, da sposobnejši delajo za manj sposobne. Samo v taki družbi, kjer bi vsak delal ne samo zase, ampak tudi za druge, bi mogli biti vsi člani družbe srečni. Iz tega sledi, da je v dobro razumljenem interesu vseh nas, da stopimo v službo družbe, namesto da živimo izključno zase: dosledno izveden egoizem se končuje z altruizmom.

Ako v današnji družbi vsak posameznik dela samo zase, je to zato, ker misli, da je to v njegovem interesu. Ako pa se mu dokaže, da je v njegovem interesu, če dela za družbo, bo delal za družbo. Razume se, da tega ne bo storil iz kakšnega sentimentalizma, temveč iz pravilno umevanega interesa. Treba je ljudi poučiti, kaj je njihov pravi interes. Prosvetljen egoizem bo povzročil veliko družabno revolucijo.

Marković ni umeval socializma kot gospodarsko doktrino, temveč kot nov filozofski

nazor o človeku in življenju. On je dal socializmu vzgojevalni cilj — da spremeni človeka na znotraj, da ga oplemeni ter ga pretvori iz egoista v altruista.

Marx ni navdušil Markovića. Zdel se mu je samo strokovnjak, ki se je omejil samo na gospodarske momente zapadne družbe. Marković je iskal širši program nego je borba med buržuazijo in proletariatom. Iskal je program, ki bi obsegal popoln duševni preporod človeka.

Marković je hotel svoje teorije prilagoditi našim razmeram, našemu narodu. Proučeval je, kako bi organiziral produkcijo na način, ki bi bil najkoristnejši za ljudske mase. Marković je pričakoval družabno spremembo od prostovoljne pokorščine in ne od uporabe sile.

Marković je tip pravega Slovana in zato je popolnoma razumljivo, da je usvojil ideje Črniševskega in da se ni mogel vživeti v ideje Karla Marxa, ki je bil Nemec, hladen materialist in nič več.

Toda vseeno je bil Marković pravi socialist. Njegov program, ki je bil pod režimom Obrenovićev še preveč revolucionaren, se je glasil:

Treba je »popolnoma uničiti današnji upravni sistem«. centralno upravo je treba izročiti skupščinskemu odboru; odpraviti je treba državno policijo, policijsko oblast pa izročiti občinam; tudi sodišča je treba odpraviti, a mesto njih je treba uvesti izvoljena sodišča, katerih stroške naj plačujejo stranke; uničiti ves dolg, ki leži na zemlji kmetkega razreda; odvzeti zemljo vsakemu, ki je ne obdeluje in izročiti jo občinam; v svrhu osiguranja srbskega kmeta pred proletariatom je treba vso privatno zemljo spremeniti v občinsko last. To je bil Markovičev minimalni program.

Razume se, da Marković ni točno vedel, kako bi se moglo vse to v praksi izvesti, kakor tudi Marx ni določil, kako naj bi bile komune dejansko organizirane.

Osnovna ideja radikalizma, ki je zmaga, ki se je do danes vzdržala in ki ima svoj močen izraz v naši vidovdanski ustavi, je ideja samouprave. Ta osnovna ideja radikalizma je trajne vrednosti, ker se more vedno oživetvoriti. Na temelju tega načela se uprava menja napram razmeram in kulturnemu stanju naroda. S porastom kulture in napredka se menjajo zahteve in potrebe naroda in na podlagi tega menja narod tudi svojo upravo tako, kakor smatra za potrebno.

Markovičeve ideje so naše umevanje med narodom, ter so se razvijale stopnjama in mirno, kakor je to zahtevala praksa in razmere.

Prvo zapreko udeleženosti radikalnih načel je videl Marković v birokratskem sistemu, in kakor je pričel Marx borbo proti kapitalizmu, tako je Marković pričel odprto borbo proti birokratizmu.

Marković je zelo dobro avideel, da je birokratizem največje zlo v Srbiji ter je šel v borbi proti birokratskemu sistemu tako daleč, da je zahteval sploh odpravo birokratizma. Vso krivdo na slabem gospodarskem stanju Srbije in srbskega kmeta je zvrčal na birokracijo.

Res, da na zapadu kapitalisti — tako je mislil Marković — eksploatirajo delavce, toda eksploatirajo jih zato, da bi bolj razvili svojo produkcijo. Pri nas pa morejo uradniki eksploatirati kmete samo radi tega, da bi bolj

razvili svoje stroške v inozemstvu. Uradniško eksploatiranje je slabše kakor kapitalistično, ker vstvarja proletarijat brez kapitalistov.

Te na kratko označene Markovičeve ideje so našle navdušene pristaše in tolnače, ki so delali in se borili, da jih izvedejo v praksi.

Ideja narodnega radikalizma še ni popolnoma zmagala radi tega, ker je morala radikalna stranka reševati razna važna politična in nacionalna vprašanja. Nobena ideja ne more zmagati naenkrat. Treba je mnogo delati in uporabiti mnogo časa in znanja, dokler se misel ne izvede v delo. Ako se hoče priiti do gotovega cilja, se je treba večkrat ustaviti, se odpočiti in čakati na ugoden trenutek, včasih pa se je treba celo malo vrniti in poiskati drugo pot itd. Glavno je, da imamo pred očmi jasen cilj in da skušamo ta cilj čimprej doseči. Treba je skrbeti vsa pota k cilju, jih popraviti in pripraviti, da so za vsakega pristopna. Pri tem nas mora voditi močno prepričanje, da so edino ta pota dobra in da nas edino ta pota peljejo k našemu cilju — srečni ureditvi in boljšemu stanju družbe.

Za obrambo domovine.

Ker je naše opozicijsko časopisje poročalo o proračunu vojnega ministra skrajno tendenciozno in očitalo vladi vse mogoče izmišljene namene, priložimo v izveščku glavna izvajanja vojnega ministra ob priliki tozadevne razprave v narodni skupščini.

Proračun ministrstva vojske in mornarice je bil predviden v višini 1 milijarde 954 milijonov dinarjev, kar znaša v predvojni vrednosti okoli 100 milijonov dinarjev.

Vojni minister je izvajal: Ta proračun ni velik, kar je najbolj razvidno, ako se primerja s proračunom srbske vojske iz leta 1912, ko je znašal vojni proračun 30.000.000 dinarjev za vojsko, ki je štela 32.000 mož v dinarjev za vojsko, ki je štela 32.000 mož v kadru. Sedaj je predvidenih v kadru 132.000 mož, kar pomeni, da mora proračun znašati 127.500.000 Din v zlatu. Treba je vzeti v račun tudi dejstvo, da so se življenske potrebe in druge potrebe za vojsko znatno zvišale. Sedanji proračun bi moral biti mnogo višji, ako želimo ostati v tradicijah kraljevine Srbije, toda moral sem se uzadovoljiti z njim, ker to zahteva finančna moč države.

Nato je minister primerjal naš proračun s proračuni velesil in ugotovil, da je mnogo nižji. Ako primerjamo vojaško-politično situacijo naše kraljevine s položajem Zedinjenih držav, Anglije, Francije itd., potem bi moral biti proračun višji, ker je vojaško-politični položaj naše domovine mnogo težji od položaja mnogih drugih držav.

Z dobrim proračunom bo tudi dobra vojska, kakor je bila naša vojska vedno, ki je vselej izpolnila vse nade, ki sta jih polagali najo kralj in narod ter je po večini izpolnila narodne ideale.

V predvojni Srbiji, ko smo imeli samo pet pešadijskih in samo eno konjeniško divizijo, t. j. 32.000 vojakov v kadru, je znašal vojni proračun četrtino celokupnega državnega proračuna. Mala Srbija je umevala potrebe vojske ter je dajala svoji vojski vsa sredstva za njeno življenje in pripravljenost. In naša vojska je razširila lino našega naroda s častjo in ponosom širom celega sveta.

Naša sedanja kraljevina, ki ima 16 pešadijskih in dve konjeniški diviziji, mora hoditi po poti Srbije in mora biti dovolj močna, pripravljena in sposobna, da zaščiti nacionalne interese in očuva ono, kar smo dosegli s krvjo najboljših sinov našega naroda.

Naša država, katere geografsko-strategični položaj je težek, potrebuje dobro in hrabro vojsko in mornarico, ki sta pripravljene, da v vsakem trenutku stopita na branik državnih interesov in da bosta zanesljiva zaslomba naše miroljubne politike in uspešnega razvoja našega naroda na gospodarskem in kulturnem polju.

Politične razmere naše države in splošne politične razmere v vsej Evropi se po svetovni vojni niso prav nič izboljšale ter je to eden glavnih razlogov, da imamo dobro vojsko, ki stalno napreduje.

V teku petih let po našem ujedinjenju je bilo več prilik, v katerih je naša vojska izpolnila svojo dolžnost, ko se je postavila v bran zunanjim in notranjim poizkusom, na-

perjenim proti našemu državnemu edinstvu, konsolidaciji ter gospodarskem in kulturnem razvoju našega naroda.

Največja sila vojske leži v moralnem faktorju, v njenem duhu, ki je v naši vojski in mornarici odličen.

Materijalno stanje naše vojske je bilo ob ujedinjenju zelo slabo, pa se je počasi izboljšalo in je z vsakim dnevom boljše.

Nato je minister govoril o posameznih postavkah v proračunu in končal z apelom, naj se sprejme proračun, da bosta vojska in mornarica tako pripravljene, da bosta mogla kralj in domovina vedno z zaupanjem računati nanjo in da bosta sigurna garancija za obrambo naše domovine in narodnih interesov.

iz notranje politike

: Ostavka vlade. V soboto 12. t. m. je podala vlada ostavko. Izdan je bil sledeči službeni komunikat: Kraljeva vlada je podala ostavko v nameri in želji, da s svoje strani stori vse, kar bi doprineslo, da se razčisti politična in parlamentarna situacija, stvorjena s tem, da so posamezne parlamentarne skupine in posamezni poslanci, ne da bi prejele zahteve in dobili odobrenje s strani svojih volilcev, izpremenili svoj program, na podlagi katerega jih je narod izvolil. Ta ne-parlamentarni pojav je po vladinem umevanju razčistiti samo z novimi volitvami. Z odgoditvijo se narodne skupščine je dana možnost, da se ustvari nova situacija in se najde pravilna rešitev.

: Sedanja vladna kriza je za naše razmere najznačilnejša, kar jih je bilo od osvoboditve sem. Najhujše opozicijske skupine se ne strahajo mešati krone v razplet krize, ker hočejo na ta način vsaj trenutno poostri položaj, kar se jim je deloma že posrečilo — toda ne v njihovo budočo korist. Začasno se da napraviti marsikaj. Sicer pa je gotovo, da pri reševanju ne morejo priti v poštev radičevci, s katerimi so v več ali manj tesnih zvezah klerikalci, davidovičevci in spahovci. Ako se vstvari kot zadnji poskus za ohranitev dosedanjega političnega kurza, ki edini more rešiti našo skupno državo pred centrifugalnimi silami, koalicijska vlada iz radikalcev in nekaterih posameznih opozicijskih skupin, ki priznavajo sedanje državno-pravno stanje, bi mogla ta vlada delati do prihodnjih normalnih volitev, kar bi gotovo ne škodovalo konsolidaciji naših političnih in gospodarskih razmer, moglo bi se pa tudi zgoditi, da pride že v dohodnem času do definitivnega obračuna z vsemi, ki se igrajo z najsveteljšim, kar imamo Slovenci, Hrvati in Srbi v svojdni narodni državi. Naj se reši kriza tako ali tako, eno je gotovo, da brez radikalcev in proti njihovi volji ni nobene rešitve.

: Apel na narod. Beograjsko »Vreme« pisar: Pri zadnjih volitvah sta zahtevali radikalna in demokratska stranka zaupanje ljudstva na osnovi vidovdanske ustave. Na tej podlagi je ostala radikalna stranka in omi demokraci, ki so izstopili iz stranke in se imenujejo samostojni demokraci. Sedanja nosilci demokratske stranke, čeprav so izvoljeni na vidovdanski ustavi, so sklenili sporazum s skupinami, ki so popolnoma nasprotno tej ustavi in pri katerih se še ni izkristaliziralo stališče, kakšno državno obliko hočejo, monarhijo ali republiko. S tem, da je demokratska stranka stopila v ta blok in da zahteva poslovno vlado, je zapustila svojo vidovdansko platformo in se popolnoma oddaljila od programa, na podlagi katerega jo je ljudstvo poslalo v skupščino. Popolnoma naravno je torej, da je v tem slučaju najboljši in edini izhod iz situacije apel na narod, ki ima prvenstveno pravico povedati, ako odobrava programatične spremembe.

: O bodočih volitvah je izjavil radikalni poslanec in podpredsednik narodne skupščine sledeče: Prepričan sem, da je ves naš narod zaveden in da zna presojati o potrebi in nreditvi naše države. Prepričan sem, da bo vsak brez ozira ali je Slovenec, Hrvat ali Srb, ki ljubi to državo in hoče v njej živeti, na naši strani in da bo pri volitvah glasoval z našo stranko, ki predstavlja pravo narodno razpoloženje in ki je v delu dokazala, da je najposobnejša, da uredi državo tako, kakor odgovarja interesom celokupnega našega naroda. Naš narod je že dolgo navajen neresničnih govorov s strani opozicijskega radikalni stranki. Nasprotniki so se nadejali, da bodo dobili pri volitvah večino, toda presenečeni so sprejemali poročila o volilnih rezultatih — in tako bo tudi topot. Globoko sem prepričan, da bo dobil sedanji režim večino.

: Svetozar Pribečević o svojem izstopu iz demokratske stranke. Pribečevićev list »Reč« priobčuje članek, v katerem pravi Pribečević med drugim, da je bil cilj njegove borbe proti homogeni radikalni vladi vzpostavitev radikalno-demokratske koalicije. Davidović in njegovi tovariši ne vidijo ničesar razven samih radikalov. Največ sovražnik naše državne ideje jim je dobrodošel v borbi proti radikalom. Oni vodijo politiko vsakega zvonika. Poštenjak in prijatelj jim je vsak, samo ako hoče stopiti v blok proti radikalom. Ljudje širokega narodnega obzorja in z zdravno državno koncepcijo ne morejo voditi take grde, odvratne politike. Pribečević pravi nadalje: v našem klubu so Srbi, Hrvati in Slovenci. Davidović pa nima v svojem niti enega Hrvata. Mi smo v koaliciji z radikali, ki svojo stranko oficijelno imenujejo stranko Srbov, Hrvatov in Slovencev. Davidović pa je v koaliciji z radičevci, ki so izrazita velikohrvatska stranka, ki zahteva neodvisno hrvatsko državo, in s klerikalci, ki zahtevajo posebno slovensko avtonomijo. — Na ta način utemeljuje Svetozar Pribečević svoj izstop iz Davidovičeve demokratske stranke, ki je s svojim paktiranjem s separatisti izdala vidljivo idejo državnega in narodnega edinstva. Zdi se, da je Pribečević ne glede na državno koncepcijo tudi drugače precej blizu v svojih političnih nazorih narodnim radikalom, katerim mora priznati tudi on kot »jugoslovanski borec«, edno pravilno umevanje državne ideje Srbov, Hrvatov in Slovencev natančno tako, kakor jo zastopa dosledno Narodna radikalna stranka.

: Kdo govori o morali in korupciji! Opozicijsko časopisje se kaj rado sklicuje na izjave in zahteve poslanca Nastasa Petrovića, ki se je že ponovno osokolil in pridigal v narodni skupščini o morali. Koliko pravice ima do tega, je razvidno iz poročila beograjskega »Balkana«, ki piše: Dobrodošli Nastasa Petrovića znašajo: kot član Uprave Fondova letnih 100.000 Din; kot član uprave beočinske cementne tovarne letnih 100.000 Din; kot član uprave sladkorne tovarne na Čukarici 120.000 Din in tantijerne; kot član uprave sladkorne tovarne v Vrbsu letnih 90.000 Din; kot član uprave Zemaljske banke letnih 50.000 Din; kot bodoči član s'ove Srbsko-Hajlanske banke bo dobival letno 100.000 Din. Nadalje je Petrović član uprave v tovarni v Svilajnci, član uprave Ferad Dragine »Zvojan« strugarne in član uprave Likvidacijske banke. Pika.

: Spor med klerikalci in avtonomisti. Kakor smo že poročali, je prišel vodja »naprednih« avtonomistov g. Prepeh odprto borbo proti klerikalcem, ki se mu zdijo še premalo separatistični. Takozvano združenje slovenskih avtonomistov je razposlalo že dni neke okrožnice, v katerih vabi na »enoten odpor in nastop vseh Slovencev in Hrvatov v tej državi«. Seveda je združenje »pozabilo« pristaviti, da bi morali njegovi Slovenci nastopiti pod okriljem radičevskega republikanizma, ki izključuje vse Slovence od svoje »človečanske« ideje, do katere imajo po Radiću pravico samo Hrvati, ki bi v svoji državi ne priznali nobenega slovenskega političnega življenja, kar je že ponovno povdaril Radićev »Slobodni Dom«. — Zdi se, da Prepehova okrožnica ni ravno preveč vznemirila klerikalcev, ki so izjavili, da »mislijo o republiki resneje, kakor tisti, ki o republiki sicer pisari, ni pa še nikjer povedali, kako bo to v sedanjih razmerah izpeljal brez krvi«. No, da, g. Prepeh skuša na vse načine pridobiti čim več ka'nov, da ne bo sam, kadar bodo čivkali že vrabci na strehi, da republike ni in je ne bo. Sicer pa, hvala Bogu, manjšina še ni nikdar odločevala o tako važnih stvareh in tudi pri nas ne bo izjeme!

: Cvetke iz klerikalnega vrta. V enem samem »Slovenčevem« uvodniku so zrastle sledeče cvetke: nemoralne spletke in intrige; zlorabljanje položaja vladnih in parlamentarnih funkcionarjev; vlada korupcije in nasilja; praktike političnih korupcijonistov; nečedni elementi; plenjenje državne blagajne; uporabljanje državnih dohodkov v umazane, podkupovalne in strankarske namene; politet lastnega žepa z zlorabo svojega položaja; zaščitniki korupcije; maziljena hca; centralistična banda; kulukarske metode itd., itd. Res, lepo in dostojno se pripravljajo naši klerikalci na vladol!

: Nepoboljšljiv Radić. Dočim skuša opozicija prikriti razne veleizdajalske izjave svojega voditelja, zlasti naši klerikalci ga zagovarjajo venomer. Radić »deluje« lepo naprej in podira vse mostove za eventualno bodoče sodelovanje z eno ali drugo sedanjih opozicijskih skupin. Te dni je podal sofijskemu makedonskemu listu »Nezavisna Makedonija« izjavo, v kateri napada našo državo in obljublja Bolgarski Makedoniji! Izjava je direktno naperjena proti enotnosti naše države. Naravno, da je ta izjava še povečala ogorčenje merodajnih krogov, kakor tudi vseh poštenih državljanov. In s takim človekom se družijo demokraci! Ubogi Davidović in njegovi tovariši!

: Strankarska podlost. Glavni odbor Saveza zemljoradnikov je izdal proglas, ki spominja na srednjeveško moralo cerkvene politike, ko je mislil vsak »pravovernik«, da sme blatiti vsakega, kdor ne priznava njegovega edino zveličavnega nauka. V proglasu mrgoli prostaških psov in nazivov, ki pričajo o onemogli jezi gosposkih voditeljev ubogega kmeta, kajti srbski kmet ne more pasti tako nizko, da bi zgolj iz strankarskega nasprotstva rabil za svojega nasprotnika odurne psovke. Sicer pa se je srbski kmet že davno osvobodil te vrste politike, ki je velikopotezna v besedah — zadnje čase celo v psovkah — ki pa drugače ne more priti do veljave. Ogromna večina srbskih kmetov je v Narodni radikalni stranki, kar seveda silno jezi razne terazijske in napolterazijske kmete. Sicer pa proglas zemljoradnikov ni povzročil nobenih »resnih posledic« in ga je srbska javnost kratkoma ignorirala.

: Razpust nemškega »Kulturbunda«. Vlada je razpustila nemško organizacijo z temeljitvijo, da se »Kulturbund« ni držal svojega kulturnega programa, ampak da je vršil nacionarno-politično mislo ter je s tem prekršil svoj delokrog. Nemci so vsled tega odloka zelo jezni, toda njihova jeza ni upravičena.

Obč. volitve na Koroškem.

V nedeljo, 6. t. m. so se vršile na Koroškem občinske volitve. Rezultati volitev v slovenskih občinah so sledeči:

Pilberk: Slovenci 67 glasov (2 mandata), združeni Nemci 365 glasov (12 mandatov), socijalni demokrati 84 glasov (2 mandata). Bistrica v Rožni dolini: Slovenci 189 glasov (4 mandate, napredovali so za 2 mandata), združeni Nemci 166 glasov (3 mandate), socijalni demokrati 393 glasov (9 mandatov). Ledenice: Slovenci 194 glasov (7 mandatov), socijalni demokrati 134 glasov (5 mandatov). Bela: Slovenci 489 glasov, socijalni demokracije 279 glasov. Ribnica ob Vrbskem jezeru: Slovenci 76 glasov (2 mandata), združeni Nemci 165 glasov (5 mandatov), socijalni demokrati 110 glasov (3 mandate). Velikovec: Slovenci 69 glasov (1 mandat), združeni Nemci 633 glasov (13 mandatov), socijalni demokrati 291 glasov (5 mandatov), narodni socijalisti 193 glasov (3 mandate). V Velikovecu niso imeli Slovenci v bivšem občinskem svetu nobenega zastopnika. Brdo: Slovenci 7 mandatov, Nemci 9 mandatov. Žitara ves: Slovenci 6 mandatov, združeni Nemci 10 mandatov, socijalni demokrati 5 mandatov. Galicija: Slovenci 5 mandatov, Nemci 11 mandatov. Sv. Tomaž: Slovenci 2 mandata, nemški nacionalci 10 mandatov, socijalni demokrati 4 mandate. Podrožica: Slovenci 8 mandatov, združeni Nemci 4 mandate, socijalni demokrati 9 mandatov, narodni socijalisti 1 mandat. Svetna ves: Slovenci 177 glasov (6 mandatov), nemški nacionalci 165 glasov (6 mandatov), socijalni demokrati 102 glasova (4 mandate). Libelice: Slovenci 3 mandate, ostale stranke skupno 7 mandatov. V Železni Kapli Slovenci niso glasovali.

Novo Radićevo veleizdajstvo.

»Nezavisna Makedonija« od 11. t. m. (glasilo makedonske emigracije v Bolgarski) je priobčila poleg Radićeve slike tudi njegove nove veleizdajniške izjave, ki jih priobčujemo v izvlečku, da vidi naša javnost, kaj namerava Radić s svojimi opozicijskimi tovariši. Te izjave je podpisal kot dopisnik neki D. Unterberger z datumom 27. marca 1924. Iz izjave, ki vsebuje skrajne izmišljotine bolnega fantasta, je tudi razvidno, da piše n. pr. ljubljanski »Slovenec« skoraj v istem duhu, le da se poslužuje jezuitskih metod.

Radićeva izjava se glasi:

Znano je, da je bila vidovdanska ustava sprejeta samo zaradi forme. Pašić pa smatra vidovdansko ustavo v svojem stremljenju za Veliko Srbijo samo za masko. Svoboda tiska in govora velja samo za Beograd. Izven Beograda vlada reakcija, ki je naperjena tudi proti Srbom. Na vseh krajih besni politična korupcija in to enako v Srbiji kakor v Črni gori, na Kosovu in drugod. V Makedoniji pa vlada tiranski režim. Revolucijonarne organizacije so naravna borbena sredstva. Todor Aleksandrov je sporočil Pašiću, naj preišče vzroke, zaradi katerih vodi on svojo akcijo v Makedoniji. Vsak dan prinaša nova poročila o činih pašićevcev. Pašićeva politika je podobna turški politiki, ki je imela za posledico iztiranje Turkov iz Evrope. Današnja Srbija je nevarnost za ves Balkan. Zapadna Evropa, ki je dosedaj stala na Pašićevi strani, mora kmalu spoznati, da sedanjí režim pomeni tlačjenje vseh. Mi smo Srbe sprejeli kot brate. Mržnja med Srbi in Hrvatí je samo dozdnevna in se izraža samo v službenih odnosih med Beogradom in nami. Prenehala bo, brž ko se država uredi na federalističnem temelju. Končno mora zavladati svoboda in samoodločba balkanskih narodov. To so pogoji za ustanovitev unije in federacije. Dokler pa obstoji centralistična, ultramilitaristična in rojalistična Srbija, je nemogoče, da bi prišlo do tega.

Verujemo v iskrene prijateljske namere Bolgarske, zato moramo svoje odnose napram Bolgarski urediti. Prvi korak zato pa mora biti, da se Bolgarski vrne vse to, kar ji je bilo po krivici vzeto z buhareško mirovno pogodbo. Samo na ta način moremo skleniti prijateljstvo z Bolgarsko. Pri nas na Hrvatskem se ne posveča pažnja intrigam,

ki se kujejo proti Bolgarski, in so le Pašićev manevar, da odvrne nerazpoloženje, ki je nastalo zaradi odstopa Reke Italiji. Ko bodo odnosi z Albanijo, Bolgarsko in ostalimi balkanskimi državami na pravem temelju urejeni, bomo znižali stanje naše vojske in sploh ukiniteli ves militaristični in rojalistični sistem ter v mirnem sosedstvu zgradili pota do federacije in unije. To pride potem samo od sebe. Najvažnejša besedo ima pri tem inteligenca.

Glede notranjega položaja v Jugoslaviji izvaja Radić, da ne veruje, da bi se Pašiću posrečilo sestaviti novo vladó. Prorokuje mu slabe volilne uspehe, ker niti Makedonija ne bo baje glasovala zanj. Prav tako po vojaški krogi niso več na Pašićevi strani razen malega števila članov »bele roke«. Radićevci bodo podpirali zemljoradnike, tako, da se Pašić ne bo mogel držati. Glede na bojazen, da bi srbski demokrati v odločilnem trenutku utegnili zapustiti blok in se postaviti ob Pašića ter tako izdati HRSS, naglašja Radić, da je Ljuba Davidović poštenjak prav tako, kakor je bivši londonski poslanik, vodja zemljoradnikov, Joca Jovanović. Čim kralj spozna razvoj položaja, bo poklical opozicijo, da sestavi kabinet. Opozicija bo sestavila vladó na temelju široke koalicije Srbov, Hrvatov in Slovencev. Novo vladó bodo podpirali Hrvati in Slovenci. V vladí posamezne stranke ne bodo zastopane po številčni moči svojih mandatorov, ampak gros vlade bodo tvorili demokrati, ki jih bodo podpirali Hrvati in Slovenci. Kadar bo zrušena Pašićeva vlada, bo nova vlada začela realizirati velike ideale demokratske in zemljoradniške stranke, pa tudi ideale demokratske in zemljoradniške tudi ideale HRSS. Od teh iskreno jugoslovenskih elementov bo tudi Makedonija zadobila popolno sigurnost in svobodo, da si ustvari svoje nacionalne ideale. Črna gora se bo rešila večnih preganjanj in uničevanja njenih selišč. V Bosni bo zavladala pravičnost in mir. Vojvodina bo prenehala biti predmet plačkanja. Hrvati pa bodo podpirali avtonomijo v Zagrebu.

Iz te izjave vidi vsak pameten in pošten državlján, kaj hoče Radić in zakaj je poslal svoje ljudi v Beograd. In s takim človekom se družijo naši klerikalci! Res, treba bo storiti odločne korake, da se stre radićevski kači peklenska glava!

Sporazum brez sporazuma.

Krsta Cievarić piše v svojem dnevniku: Zakaj so pravzaprav prišli Radićevi poslanci v Beograd? Ako jih vprašate, vam bodo rekli: Prišli smo na poziv opozicijskega bloka, da zrušimo vladó. Za svoj prihod v skupščino so naravno dobili naredbo z Dunaja od svojega predsednika. Radić je podal par izjav, v katerih pojasnjuje, zakaj je izdal to naredbo. Iz teh izjav je razvidno, da ni prestal biti hrvatski republikanec, t. j. hrvatski separatist. V nobeni izjavi ni rekel, da priznava to državo, da je pristaš državnega edinstva. In v tem smislu niste mogli dobiti nobene izjave od kateregakoli njegovega poslanca v Beogradu.

Pred par dnevi je pozval Velja Ačimović, znani beograjski kmetijski politik in bivši poslanski kandidat v svojo pisarno nekaj Radićevih poslancev in beograjskih kmetov, ki se bavijo s politikó. Radićevi poslanci so govorili: mi nimamo nič proti kralju, mi ga spoštujemo, toda smo za republikansko ureditev države. Beograjski kmetje niso mogli razumeti svojih hrvatskih tovarišev.

Pokojni Stojan Protić pa je vendar veroval, da je mogoče skleniti z njim sporazum v tem smislu, da akceptira Radić edinstvo in da dobi zato gotove koncesije. Dolgo je živel Protić v tem uverjenju, končno pa ga je Radić nazval »batinaša«!

Pozneje je skušal sam g. Pašić, da se sporazume z Radićem, namreč preko Ljube Jovanovića, ki je imel nekaj uspeha, toda Radić je potem nazval Jovanovića »osla«! Nazval ga je tako, ker je Jovanović veroval, da bo Radić priznal državno in narodno edinstvo! In res, vsak, ki to veruje, zasluži, da se ga imenuje »osla« in tako bi se moralo razvati tudi načelnike opozicijskega bloka, ako bi oni to verovali. Ali pa oni to verujejo? Ne Davidović, ne Marinković in ne Pečić niso še nikjer rekli, da smatrajo za mogoče, da bi Radić priznal državno edinstvo.

Dovolj časa je bilo, da se napravi sporazum z Radićem, pozitiven sporazum, toda nihče od opozicijskega bloka ni v tem smislu ničesar poizkušal. Opozicijski blok je dobil samo podporo od Radića, da se zruši vlada, sicer pa ni nobenega drugega sporazuma in tako se je moglo zgoditi, da dajo Radić na Dunaju izjave, ki jih Davidović ne odobrava, in ki jih mora kot patriot obsoditi.

Davidović ima podporo od Radićevih poslancev, toda oni so samo Radićevi agenti v Beogradu, Radić pa je ostal, kar je bil: sovražnik narodnega in državnega edinstva. Vprašam g. Davidovića, kako more vstvariti vladó s podporo Radića, katerega ne smatra za prijatelja države in njenega edinstva? Ako pa g. Davidović misli, da bi se moglo z Radićem kaj narediti, da je z njim mogoč sporazum, zakaj ni storil tega preje, nego je sklenil, da povzroči parlamentarno krizo?

To državniško in patriotsko, ako se vstvarja kriza v podporo Radića, ki je ostal še nadalje republikanec in separatist? To pomeni zares, igrati se z usodo države!

Potreba državne zavesti.

»Samouprava« (Beograd): Naši hrvatski in slovenski bratje so morali že od nekdaj živeti v tuji državi. Ta država jim ni bila mati, temveč mačeha. Morali so sovražiti to državo, v kateri so videli sovražnika svoje svobode in svojega plemena ter so se borili proti nji na vse načine. In vendar jih je ta država branila pred tujimi neprijatelji, ne zato, ker jih je ljubila, ampak jih je branila kot svoje hlapce in sužnje. Zato se pri njih še do danes ni mogla v dovoljni meri razviti zavest lastne, svobodne, narodne države. Mnogi od njih vidijo v vsaki pari, ki jo dajo državi, žrtev in so nezadovoljni. Ker niso navajeni, da bi sami skrbeli za svojo državo, ne morejo niti danes razumeti, da je vse, kar dajo državi, njihovo in da dajejo le samim sebi. V takih razmerah rovarjenja proti državi s strani onih, ki radi svojih ozkih egoističnih interesov še danes žalujejo za sramotno in strašno preteklostjo, ne zadenejo na odpor žive narodne in državne zavesti. Globoko in iskreno smo prepričani, da bo na koncu koncev vendarle zmagala zdrava narodna zavest in v interesu naše skupne države. Brez tega prepričanja bi se moralo obupati. To prepričanje bo nas radikale še nadalje vodilo v borbi za naš skupen blagor.

Javno mnenje ustvarja časopisje. Množice verujejo to, kar jim sugerira časopisje. Zato podpirajmo in razširjajmo le lastno časopisje, da bo naše prepričanje tudi prepričanje javnosti.

Pomirjenje Evrope.

Na potu k pomirjenju Evrope lahko za-
beležimo nov razveseljiv pojav. Kakor znano
tvori glavno oviro za zблиžanje med evrop-
skimi narodi vprašanje vojne odškodnine, ki
jo morajo premagane države plačati zmago-
valcem. Vse severne francoske pokrajine,
kjer je divjala najhujša vojna vihra, so bile
uničene po nemški soldateski, ki ni imela sr-
ca za francoski narod in je bila trdno uverje-
na, da ji ne bo treba kot »zmagovalcu« po-
ravnavati storjene škode. Istotako je bilo z Bel-
gijo, ki so jo Nemci protizakonito zasedli.
Prišlo pa je drugače. Nemški narod, ki je za-
krivil svetovno vojno s tem, da je slepo za-
upal ljudem, ki so mu govorili o nemški vlad-
i nad Evropo, je bil poražen in zmagovalci
so po vsej pravici zahtevali odškodnino za
storjene krivice.

Nemčija se je zavezala plačati v verzajski
mirovni pogodbi. Njena plačila je prevzemala
odškodninska komisija in jih po določenem
ključu razdeljevala med posamezne zavezni-
ške države. Tudi naša jugoslovanska država
je dobivala iz Nemčije razne stvari na račun
vojne odškodnine, ker so bili Srbi med za-
vezniki. Hrvatim in Slovencem pa je bilo
prihranjeno breme, ki ga morajo plačevati
Avstrijci in Madžari.

Sčasoma pa je začela Nemčija jadikovati
in se sklicevati, da so naložena bremena pre-
visoka. Izostajala so plačila in Nemci so v
nadi na usmiljenje držav pričeli samo upro-
paščati svoje narodno gospodarstvo. To naj-
lažje spoznamo iz vrednosti nemškega de-
narja po svetovni vojni in vrednosti, ki jo je
dosegla marka pred par meseci. To seveda
ni bilo prav zaveznikom in predvsem Fran-
cozom. Januarja meseca lanskega leta so
Francozi in Belgijci zasedli bogate nemške
industrijske pokrajine, da si na ta način za-
gotove nemška plačila. Nemci so spoznali, da
ne more tako naprej in da jih njihovo početje
vodi v propast. S tem je stopilo odškodnin-
sko vprašanje v novo fazo.

Resnejši nemški krogi so vedno bolj pri-
tiskali na neposredna pogajanja s Francozi.
Prišlo je tudi do par rahlih stikov, ki pa so
ostali brezuspešni. Medtem je postalo življe-
je v zasedenem ozemlju nevzdržno. Osobito
pasivna rezistenca, ki jo je podpirala nemška
vlada s težkimi milijardi, je razburjala nem-
ške duhove. Nemški industrialci so klonili
in nemško ljudstvo je šlo na delo. Francija
je dosegla svojo gospodarsko zmago.

Z Micum-pogodbami je bil vzpostavljen
gotove vrste modus vivendi. Za delj časa pa
stanje ni moglo držati. Svet je vedno bolj
silil k rešitvi reparacijskega vprašanja. Na
vzpodbudo angleških in ameriških gospodar-
skih strokovnjakov je končno pristala tudi
Francija za ustanovitev dveh odborov stro-
kovnjakov, ki naj bi nepristransko ugotovili
plačilno zmožnost Nemčije in ugotovili, kol-
iko nemškega kapitala se nahaja v inozemstvu.

Iz vsega sveta.

Ze zadnjč smo na tem mestu omenili od-
hod rumunske kraljevske dvojice v razna
evropska mesta. Sedaj pa so se že razširile
po svetu vesti o *francosko-rumunski zvezi*.
Niso še sicer znane podrobnosti načrta te
zvezne pogodbe, vendar pa se doznava, da
ima važno vlogo vprašanje Besarabije.

O tem vprašanju smo že nekaj napisali
o priliki prekinjenja rusko-rumunskih po-
gajanj na Dunaju. Besarabija je obmejna po-
krajina med Rumunsko in Rusijo in je pri-
lično tako velika, kakor naša Hrvatska s Sla-
vonijo. Dežela je povečini poljedelna in ne

Oba odbora sta pričela s svojim delom mese-
ca januarja tekočega leta in končala v pre-
tečenem tednu.

Svet je napeto pričakoval njihovo mne-
nje, ker je bil uverjen, da bo tvorila stvarno
podlago za nadaljne korake. Oba odbora sta
predložila svoje mnenje reparacijski komisiji,
ki mora o njihovem poročilu sklepati končno-
veljavno. V vseh državah je bilo njihovo po-
ročilo sprejeto z neprikritim odobravanjem.
Samo Nemci, ki so morda pričakovali, da bo
poročilo ugodnejše, lansirajo zopet v svet
vesti o previsokih denarnih zneskih. Ukloniti
se bodo seveda morali nepristranskemu mne-
nju finančnih strokovnjakov.

Izvedenci predlagajo v glavnem slede-
če: Nemška država naj posveti svojo po-
sebno pozornost davčnemu aparatu, ki se da
še prilično precej naviti, da bo davčna obre-
menitev v Nemčiji enaka oni v zavezniških
državah. Del državnih dohodkov, carine in
nekatero trošarine naj bi se od upravnih ob-
lasti plačevali naravnost odškodninski blaga-
ni, ki se ustanovi pri novi emisijski banki. S
tem denarjem bi razpolagala reparacijska ko-
misija na ta način, da bi denar uporabljala
za annuite, nekaj pa tudi odstopila nemške-
mu finančnemu ministrstvu. Emisijska banka
bi bila ustanovljena s 400 milijoni zlatih mark
glavnice v Berlinu. Glavnica bi bila razde-
ljena na 4 milijone enakovrednih obligacij in
sicer bi dobila milijon obligacij nemška dr-
žavna banka, tri pa inozemski subskribenti, ki
bi bili zastopani tudi v upravnem svetu.

Nadalje bi se imela čimprej vzpostaviti
enotnost nemškega gospodarstva, tako da bi
nemška država lahko razpolagala tudi z do-
hodki iz sedaj zasedenega ozemlja. Želez-
nice zasedenega ozemlja pa bi nadzoroval za-
vezniški komisar, ki bi jamčil za normalnost
prometa in varnost zasedbenih čet.

Kar se tiče denarnih plačil, predlagajo
strokovnjaki, naj plača Nemčija v prvem
letu eno milijardo, v drugem in tretjem eno
milijardo 200 tisoč in v četrtem eno milijardo
750 tisoč zlatih mark. Začenši s petim letom
pa bi plačevala Nemčija skozi 45 let 2460 do
3000 milijonov zlatih mark letno.

Nemške državne železnice naj se dajo
v zakup inozemski delniški družbi za dobo
50 let. Glavnica te družbe naj bi znašala 26
milijard zlatih mark.

Za vse te izdatke predvidevajo izvedenci
natančne dohodke in tudi jamstvo inozem-
skim upnikom.

S tem je torej stopilo reparacijsko vpra-
šanje v novo razvojno fazo in reparacijska
komisija je že pristala na to, da vzame po-
ročilo za podlago nadaljnim razpravam. Ko bi
bilo to vprašanje končno veljavno rešeno, bi
evropske in tudi ameriške države lahko po-
svetile svoje moči drugim koristnejšim svr-
ham. Upajmo, da se to zgodi, še tokom tega
leta.

bi prišla toliko v poštev za evropsko žitno
zakladnico Rusijo. Toda pri Rusih ima ve-
liko večjo vrednost neko drugo vprašanje, ki
je v tesni zvezi z Besarabijo. Rusija je že od
nekaj stremela za prostim izhodom na Egej-
sko morje. Jasnó je torej, da skuša dobiti
pod svoj vpliv čim največ ozemlja ob obali
Črnega morja. Sicer pa se sklicuje tudi na
svoje narodnostne pravice, ki jih pa Romuni
odrekajo.

Ta razdor med Rumunijo in Rusijo je
zelo globok in se bo brezdvomno rešil tako,
kakor zahteva Rusija, ki se vedno bolj drami
iz svoje revolucijske dobe. Kajti na jasnem

smo si lahko, da boljševiška kriza ni-
ne, da pa ostane velika ruska država, ki bo
zahtevala nazaj vse svoje ozemlje, ki ji je
bilo odzeto za časa njenih revolucijskih bo-
jev. S tem računa tudi Rumunija in išče za-
veznike. Njen pogled je seveda obstal na vo-
jaško močni Franciji, s katero jo poleg tega
vežejo plemenske vezi. Francija skuša na
drugi strani spraviti pod svoj vpliv čim večji
krog malih držav in je v to svrbo že sklenila
zvezo s Češkoslovaško, s katero imata skup-
nega sovražnika Nemce. Rumunska zahteva,
da se Francija pismeno zaveže, da priskoči
v slučaju ruskega napada Rumuniji na po-
moč z vseni sredsivi, kar pa očitno ni uga-
jalo francoski diplomaciji, ki je sicer že do-
segla, da je Francija priznala aneksijo Besa-
rabije po Rumunski. Ta rumunska zahteva
je trd oreh, ki bi ga morala streliti Francija
v korist oddaljene Rumunske. Radi tega
svare vsi treznejši Francozi pred tem kora-
kom. Zveza bi imela torej gotovo popolnoma
defenzivni značaj po vzorcu zveze s Češko-
slovaško, ki ne gre preko statutih Društva
narodov. Pogajanja so torej zelo težavna.

Na tem mestu se nam zdi potrebno na-
glasiti stališče, ki naj bi ga v tem vprašanju
zavzela naša država. Mi smo zvezani z Ru-
munijo v Mali antanti, s Francijo nas vežejo
trdne vezi, z Rusijo pa bratska kri. Mi ne
smemo izgubiti izpred oči, da se Rusija ne-
koč povzpne do onega mesta, ki ji pristaja
v koncernu evropskih držav. Paziti moramo,
da ne bomo imeli na vesti krivic proti brat-
skemu narodu, ki bi se lahko bridko mašče-
vale. Tega se nam za sedaj še ni treba bati,
kajti naša diplomacija je bila od začetka naše
države v dobrih rokah in naša država ni pri-
stala niti na eno pogodbo, ki predvideva raz-
kosanje Rusije. Upamo, da ostane to tudi na-
prej. Z Rumunijo pa nas ne vežejo nobene
vezi glede Besarabije.

Na jugu pa moramo zaznamovati še en
zelo važen dogodek. V nedeljo se je vršilo na
Grškem glasovanje za republiko ali monar-
hijo. Grški narod naj bi potrdil predhodni
sklep narodne skupščine o odstavitvi dina-
stije Glücksburg in proglasitvi republike. Na-
rod se je v ogromni večini izrekel za repu-
bliko. S tem je izginila s pozorišča zopet ena
kronana glava, ki ni izšla iz naroda in ga
ni tudi razumela. Morda je bil to glavni raz-
log, da se je narod odločil tako. Večina do-
sedanjih spletk in nesreč je imela svoj izvor
na atenskem dvoru; trpel pa je narod. Sicer
pa ne smemo z gotovostjo trditi, da je mo-
narhistična misel na Grškem pokončana za
vedno. Royalistična agitacija za časa volitev
je bila velika in znači, da ne bodo monarhisti
mirovali. In kar je bilo v zapadnih državah
nemogoče tekom desetletij, se lahko spreme-
ni na Grškem tekom par let, vsaj tako mora
človek sklepati iz dosedanje zgodovine gr-
škega naroda, ki se da zelo lahko navdušiti
za nekaj, kar je še pred kratkim mrzil. Za-
časno predsedstvo nove republike je prevzel
dosedanji regent Konduriotis. Pred plebisci-
tom je hotel grški kralj izdati na narod ma-
nifest, ki ga je pa vlada prepovedala.

Omenimo naj še volitve na Danskem, ka-
terih se je udeležilo nad 90 odstotkov vseh
volilcev. Vzrok razpusta parlamenta je bila
revalorizacija danske valute. S tem je tudi
Danska stopila v kolo držav, kjer se vrše
letos volitve. V Italiji so se vršile v zname-
nju nacionalizma in v istem znamenju se vrš-
lje tudi volilni boj v Nemčiji, kjer se vrš-
volitve 4. maja. Brezdvomno bo tudi nacio-
nalni moment odločilen za volilni izid na
Francoskem. Vsaka država skuša torej v teh
razburkanih časih doseči čimveč uspehov
z družitvijo nacionalnih elementov, ki naj
bi dali posameznim vladam potrebno oporo.

Tajne nemške priprave?

Medtem, ko se bliža rešitev reparacijskega problema vsled požrtvovalnega dela finančnih in gospodarskih strokovnjakov svojemu koncu, stopa znova na pozorišče vprašanje francoske varnosti. Dozdeva se, da kaže Nemčija na eni strani dobro voljo za izpolnitev svojih obveznosti, na drugi pa se tajno pripravlja k maščevanju.

V tem oziru so značilne informacije dopisnika pariškega lista »Temps«. Pri tem pa moramo takoj naglasiti, da se »Temps« v zadnjem času zelo zavzema za mirno rešitev reparacijskega problema in da je baš on nedavno svetoval Poincaréju nekoliko več koncilijantnosti v zadržanju napram Nemčiji. Dopisa torej gotovo ni priobčil iz sovraštva do Nemčije.

Posebni dopisnik pravi, da sta pokrajinski vladi v Monakovem in Stuttgartu odklonili pooblastilo za operacije medzavezniške vojaške kontrolne komisije. Stuttgartska vlada ni samo načelno odklonila vojaške kontrole, marveč tudi vsako odgovornost za slučaj, da bi se razlarijeno prebivalstvo vrglo na medzavezniške častnike. V zadnjem času so odkrili v Essenu tajne vojaške organizacije, ki so nabirale novince za Reichswehr. Tudi v zasedenem ozemlju vežba Nemčija rezervno armado. Ob meji poruhrske pokrajine in v takozvani nevtralnici coni je ta organizacija že popolnoma izvedena. General v. Seeckt je poslal v Hessen, na Westfalsko in v Baden več častnikov generalnega štaba, da organizirajo rezervno armado, ki bi v ugodni priliki nastopila na meji skupno z državno brambo, ki se nahaja v Konstanzu.

Tudi v Berlinu je precej razgretih glav, ki sanjajo o pohodu na Besancon in Lion preko Švice. Ta načrt je pripravil nemški generalni štab že leta 1916. Na drugi strani je švicarsko armadno poveljstvo utrdilo trdnjavo Hauenstein. Te varnostne mere pa gotovo ne bi zadostovale za zavarovanje nevtralnosti. Zadostovalo bi za kritje Berna, toda nič ne bi oviralo Nemcev, da ne bi prišli preko gorovja Jura, sledeč otoku Döubsa, na francosko mejo. V berlinskih vojaških krogih se pripravljajo na slučaj, da ne bi nova nacionalistična vlada priznala verzajske mirovne pogodbe in se uprla nasilnim korakom Francije in Belgije. V tem slučaju bi izšel odlok, ki bi uvedel splošno vojaško dolžnost in iz sedanjih tajnih organizacij bi nastala velika nemška armada iz l. 1914.

Končno naglašja dopisnik, da so vojaške proslave vedno bolj pogoste, in da se jih udeležujejo tudi veterani v polni uniformi s polkovnimi godbami in zastavami. General Nollet je protestiral proti tem nacionalističnim manifestacijam v nevtralnem ozemlju, ni pa dobil nobenega odgovora.

Iz raznih držav.

Italija.

Beneški Slovenci so pri zadnjih parlamentarnih volitvah prvič imeli priliko glasovati za slovenske kandidate. Nasproti vestem, da slovenska lista ni dobila med beneškimi Slovenci nobenega glasu je ugotovljeno, da je glasovalo skupno 233 beneških Slovencev za slovensko listo.

Se nedavno so italijanski klerikalci proslavljali fašizem kot edino zveličavno sredstvo za ohranitev in ureditve italijanskega imperijalizma. Zadnje volitve pa so jih precej ohladile, ker so fašisti zlasti v gorenji Italiji uničili okoli 100 katoliških društvenih prostorov, prepepli duhovnike in druge katoliške volivce. Papežev uradni list »Osservatore Romano« opominja sedaj fašiste, naj prenehajo z nasilji, ker se drugače zna zgostiti, da bodo tudi katoličani prisiljeni vračati milo za drago!

Francija.

V Parizu je umrl princ Roland Bonaparte, sin Piera Napoleona, čigar oče je bil Lucien Bonaparte, brat francoskega cesarja. Pokojni princ je napisal več del. — Prihodnja seja parlamenta se vrši 15. junija.

Bolgarska.

Sofijsko državno sodišče je razglasilo razsodbo v procesu proti članom stranke ubitega Stamboljskega. Večina obtožencev je bila oproščena, kar je vzbudilo splošno iznenadenje. Med oproščenimi obtoženci so Omarčevski, Ograzov, Pavlov, Janjev, Rodolov in Zackalev, ki so bili takoj izpuščeni na svobodo. Državni pravdnik je vložil proti oprostiti razsodbi ugovor. — Bolgarska vlada je po poročilih iz Beograda prepovedala makedonskim organizacijam izdajanje časopisov. — Bivši državni pravdnik in sedanjí poslanec Karančuklo je vložil v sobranju interpelacijo glede zaprtih Makedoncev. Minister Rusev je odgovoril, da so bile aretacije izvršene v višjem državnem interesu. Izpuščeni bodo takrat, ko bodo to dovolili državni interesi.

Češkoslovaška.

V češkoslovaški vojski bodo v kratkem zamenjali dosedanje puške sistema »Manlicher« z novimi repetirkami sistema »Mausera«. Tudi bodo nadomestili dosedanje patrone z novimi.

Rusija.

V znanem kijevskem procesu proti ruskim intelektualcem je bila razglašena rozsodba, s katero so obsojeni na smrt Čebakov, Jakovlov, Edinovskij in Vinogradov. Šest obtožencev je bilo obsojenih na 10 let, med njimi oba brata Vasilenko, ostali pa v ječo od 5 do 7 let. — Čičerin je z ozirom na francosko noto radi rozsodbe v kijevskem procesu odgovoril francoski vladi, da z ogorčenjem odklanja francosko noto v prid »voluntarizma« in da ne pripušča vmešavanja Francije v notranje zadeve Rusije. Čičerin končno priporoča, naj Francija spremeni svoje stališče, da bo mogoče obnoviti odnose med obema državama.

Lužiškosrbske naselbine med Čehi.

Spisal dr. Arnošt Muka.

Lužiškim narodopiscem in zemljepisecem je znano, da so lužiškosrbske naselbine obsegale preko dandanašnje češko-saksonske in prusko-češke (gornjelužiško-češke) granice. To najbolje dokazujejo nemška krajevna imena: Grottau (pri Žitavi) in Windisch-Kamnitz v Češki Švici vzhodno od Dečina, sedanjí češki: Hradek in Srbska Kamenica. Poslednjo smatrajo Čehi sami v svojem nazivanju za srbsko naselbino (nasprotno je Češka Kamenica Böhmisch Kamnitz) in Hradek je novejša češka beseda za starejši in prvotni naziv Grodek ali Grodk, iz česar je nastalo tudi nemško nazivanje Grottau; a Grod(e)k je brezdomno starosrbska beseda, ki svedoči o tem, da je to srbska naselbina, ki je tako kakor Žitava spadala k lužiški župi Zagozd (Zagvozd).

Manj znano in skoraj vsem Srbom neznano je, da so srbske naselbine tudi v notranji češki deželi. To pričajo njih imena, ki se skladajo z besedo »Srb« ter dokazujejo, da so Srbi njih začetniki in prvotni prebivalci; ti pa so v poznejših pokolenjih polagoma sprejeli bratski češki jezik.

Vseh takih naselbin je 16, in sicer:

- 3 z imenom Srbi v okraju Nepomuku, Novi Strašni, Hostounu;
- 4 z imenom Srbice (t. j. potomci Srba ali Srbov) v okolišju Novi Kdyni, Klatovi, Votici (politična uprava Skalčani) in pa nemško Srbitz blizu Teplíc.
- 2 z imenom Srbee (Srbice) v visokomitskem ter podjebradskem okraju;
- po enem imenu: Srbci (okraj Novi Strašec), Srbín (okraj Kostelec pri Češkem Brodu), Srbovi (selišče v trebonskem okraju);
- Srbska Nizka in Srbska Visoka (2 vasi v poliškem okraju na M., polit. uprava Broumov);
- 2 z imenom Srbsko v berounskem in mlitohovhradskem okraju.

Večina teh naselbin je nastala v tisti dobi, ko so bili Srbi od Nemcev po dolgotrajnih bojih premagani in zarobljeni (zasužnjeni). Srbi, kateri se niso hoteli ukloniti nemškemu jarmu, so bili ali izgnani ali pa so sami od sebe svoje domovanje ostavili ter se naselili v sosednjih pokrajinah tedaj srečnejših bratov Čehov, kakor so bili kesneje po belogorski bitki (1620) nesrečni bratje Čehi z lastne zemlje pregnani ter iskali in našli na severu a še posebno pri nas v Lužici zaželjeno zavetje.

O teh zadnjih 4 naselbinah z nazivi Srbska in Srbsko gre med ljudstvom govorica, da so se bili srbski seljaki za vladanja kralja Václava IV. uprli, nakar so bili s silo s svojimi družinami izgnani iz Lužice ter tam med Čehi naseljeni: en del njih je bil poslan dalje na Moravsko in na Slovaško v okolico Bratislave. Tudi tamkaj se imenujejo njih naselbine Srbske (Srbsko).

Preložil Baro Barček.

Sokolstvo narodu.

Vsem bratom in sestram!

Borba za državljanske pravice in svobosčine naših bratov v neodrešeni domovini se je zanje končala le z delnim uspehom, ki je po številu oddanih glasov in po pridobljenih mandatih manjši od uspeha volitev v italijanski državni zbor l. 1921.

Vsak, kdor priznava načela pravice in svobode, obsoja besnost in brezobzirnost nasilja, ki je našemu narodu v zasluženi zemlji onemogočilo nepotvorjen izraz pravega mišljenja in resničnega čustvovanja. Vzlic vsemu pa je vendar dala Julijska Krajina 29.358 jugoslovenskih glasov, kar ugotavlja celo italijansko uradno poročilo.

Ti glasovi so jasna govorica zavedne in značajne narodove duše, ki se ni ustrašila nikogar in ničesar v usodni uri, ko je bilo treba položiti izpoved o veri ali neveri, o izdajstvu ali zvestobi. Ta dolga vrsta sinov našega naroda sloji ponosno vzravnana v ljutem viharju sovraštva — živa priča nezmagljive ljubezni do rodnihtal in do svojega naroda, vedno pripravljena na vsako žrtv, samo ne na Judežev poljub na lice lastne matere!

Veseli smo se uspeha, ki ga je priborila močatost naših bratov dobremu imenu našega naroda, a obsojati moramo izdajstvo in strast, ki sta zrahljali v narodu enotnost in disciplino, prelomili dano besedo, zasadiili v tisoče src pekočo bol prevare in nezaupanja in ki sta v odločilnem trenutku postavili pred občo narodno korist zasebne, sebične ali strankarske interese. Naj se to poglobljeno dejanje ne maščuje nad narodom, ampak naj ga iztrga iz objema zasleplencev, ki hočejo — drveč v temo prokletstva — potegniti za seboj svoj narod, da razdvojen in razcepljen utone in izgine v povodnji tujinstva.

Danes moremo dati mi, ki živimo v svobodni domovini, svojim nesrečnim bratom zgolj moralno oporo v pretežkem boju za obstanek. Bratom opora bodi sovražniku strah in opomin! Ako pa hočemo to, moramo biti sami močni, zdravi, edini, složni in krepostni, ker se na slabiče, samopašneže, nestalneže in koristolovce ne more nihče naslanjati in iz nezdravih, otrovanih razmer tudi nihče ne more črpati moralne moči in odpornosti.

Vsakega, ki je bil kdaj naš, pa je sedaj prodal sebe in zatajil svoj narod, je izdajstvo samo za vedno pahnilo iz našega števila! Njegovo ime ne skrni naše časti!

Vse druge, ki žive v svobodni domovini, pozivljamo pod sokolske zastave, da bo v eni misli in v eni volji združen ves narod! Ne razmetavajmo in ne drobimo svojih moči v svobodi, ki se je premnogi ne zavedajo, ki jo premnogi zlorabljajo, a ki po njej hrepeni uplenjena naša zemlja! Uživajmo svobodo tako, da dvigajmo in množimo telesne in npravstvene moči vsega naroda, da bo sam v polni zavesti svojih pravic in dolžnosti dal svobodo onemu delu samega sebe, ki je danes nima!

Zdravo!

Starešinstvo Jugoslovenskega Sokolskega Saveza.

V Ljubljani, dne 10. aprila 1924.

Podpirajmo lastno časopisje! Zato se naročujmo na „Radikalni Glasnik“!

Uesele velikonočne praznike naročnikom in somišljenikom želita

uredništvo in uprava.

Pokret NRS.

— NRS v radovljiskem srezu. S požrtvovalnostjo naših zavednih članov se NRS v radovljiskem okraju naglo širi. Radikalna ideja prodira v široke ljudske sloje. Do sedaj je ustanovljenih 10 krajevnih odborov naše stranke (in ne samo 4, kakor je bilo pomotoma v zadnji števi. »Radikalnega Glasnika«). Konstituiran je tudi redni srezki odbor NRS. Radovljiski srez bo kmalu močna trdnjava radikalne stranke. Naprej za zmago NRS v Sloveniji!

— Radikali v Laškem. Po zaslugah predsednika KRO Blaža Zupanca postaja radikalna stranka v Laškem vedno močnejša. Vsak dan se prijavljajo novi člani. Gotovo je, da bo pri bodočih volitvah NRS v Laškem dostojno manifestirala svojo moč.

Omladinski glasnik.

— Predavanje v »Slovenskem Jugu«. Minuli četrtek je imel v akademskem radikalnem klubu »Slovenski Jug« zelo uspelo predavanje tovariš Miljutin Zupan, stud. iur. o temi »Kratek pregled politične zgodovine Slovencev«. Predavanja se je udeležilo veliko število članov, ki so predavatelju iskreno aplavdirali. Po predavanju se je vršila zanimiva debata.

Iz našega časopisja.

Življenski interes naroda.

»Straža« (Osljek): Nasprotniki edinstvene države zahtevajo svoje plemenske države, ki bi bile v Srbiji samo v federaciji. Oni popolnoma pozabljajo, da mora naša skupna država konsolidirati velike in nesmrtno pridobljive svetovne vojne in jih braniti pred pohlepnimi sovražniki, ki jo obkrožajo od vseh strani. Oni pozabljajo na ogromne in težke naloge, ki jih mora država še le izvršiti, da si pridobi v veliki mednarodni zajednici oni položaj, ki ji pripada po moči in kulturni sposobnosti njenega naroda. Oni pozabljajo, da so v ujedinjeni vojni, gospodarski in kulturni sili države vse glavne garancije za njen obstanek in za njeno boljšo bodočnost. Oni sploh ne mislijo ničesar o državi kot glavni in najvažnejši narodni organizaciji... Oni hočejo imeti nadvlado v svojih pokrajinah. Dr. Korošec ve dobro, da bi v mali in slabi slovenski državi mogel lažje hipnotizirati slovensko ljudstvo nego v veliki skupni državi. Ravno tako misli tudi Spaho v Bosni in Radić in Hrvatskem. Življenski interes celokupnega našega naroda, interes njegove boljše bodočnosti je v tem, da se v skupni državi osvobodijo svojih političnih močitev, ki ne mislijo na narodni blagor, temveč na svoje egoistične interese.

Volkovi v ovčji koži.

»Zastava« (Novi Sad): Ljuba Davidović se hvali, kako veliko vojsko, da je zbral okoli sebe. Hvali se, da ima zase 157 poslancev. Toda 157 poslancev od 313 je le polovična večina. Hvali se, da se je vršila konferenca celokupne opozicije s 157 poslanci, toda tisti dan sploh ni bilo v Beogradu toliko poslancev... Sprejeli so resolucijo, da se ne izjavlja, da hočejo ostati na zakonu. To rekoči oni, ki bi hoteli že jutri zavreči vse zakone... Da bi se čim bolj naravno pokazali, so se obklili v ovčje kože in izjavili, »da poslanci opozicijskih strank ne sprejemajo nobene odgovornosti za težke posledice«. Da niso smešni, bili bi čudni. Oni pa odgovornosti! Ako bi vedeli, kaj je to odgovornost bi morali predvsem položiti račune pred svojimi volilci, ker so se izneverili

svojim načelom in prevarili svoje volilce... Ne sme se pozabiti, da so ostrine v resoluciji skresali nemški poslanci, ki so še večje lisce nego ostali!

Lažidemokrati.

»Virovitčanin« (Virovitica): Po zlomu centralnih držav smo se združili z brati Srbi v eno državo. Naši voditelji so šli v Beograd, da s svojimi brati Srbi ustvarijo temelje naši novi domovini. In res so se kmalu našli z resnimi srbskimi državniki na delu v narodni skupščini. Napram raznim grupacijam političnih strank so se sporazumeli s srbskimi naprednjaki, samostanci in liberalci ter ustanovili demokratsko stranko, kateri je načeloval Ljuba Davidović. Toda Davidoviću je šlo vedno za to, da premaga močnejšega — radikalnega voditelja Nikolo Pašića. Za to svojo svrhu je nameraval izrabiti nas »prečane« ter je v to svrhu tudi ustanovil demokratsko stranko. Toda močna radikalna stranka se raditega ni pretresla in je nadaljevala svoje patriotsko delo. Vsi tedaj je Davidovičeva zvezda še bolj obledele. Ker je Davidović uvidel, da je še vedno slab, je prosil pomoči svojega dosejanega največjega nasprotnika Radića, kateremu je obljubil, ako zruši Pašića, velike koncesije... S tem je dokazal, da so on in njegovi tovariši laži demokrati in zagrizeni strankarji.

Vladar in ustava.

»Odjek« (Zagreb): Kralj Aleksander je ustavni vladar. On je odgovoren za državo, ustavo in dinastijo. In dokler nosi to odgovornost na svojih ljunaških ramah in hodi po zemlji, preopojeni z milijoni kosti najboljših sinov svojega naroda, ne more poveriti državnega krmila onim, ki nimajo nobenega delovnega programa, pač pa sovraštvo do vsega, kar je do sedaj vstvarjeno, sovraštvo do svobode in edinstva, do naše samostojnosti in ujedinjenja.

Krivci.

»Srbija« (Sremska Mitrovica): Radić je očitni veleizdajalec naše države. Kot takega bi ga morale že davno žuliti verige in njegovi pristaši bi morali biti poklicani na odgovor posebno Predavcu in dr. Maček, ki sta grešila za časa okupacije v Srbiji. Ne smelo bi se trpeti, da se sprehajata med Beogradom in Dunajem in da spletakarita z Radićem, Bolgari, Švabi in Madžari. Krivci bodo pred narodom oni, ki so mogli, pa niso hoteli preprečiti narodne nesreče.

Zapiski.

Dohet odgovor.

Osješka »Straža« odgovarja na »Slovenec« članek o Pašičevi korupcionistični diktaturi in pravi:

Samo tega ni pojasnil »Slovenec«, od kdaj so postali njegovi Slovenci tako svobodoljubni? Brali smo v zgodovini, da so pred 1300 leti brez vsakega odpora šli v bavarsko suženjstvo. Iz bavarskega rostva so prešli za časa Karla Velikega pod Franke, pozneje pa iz suženjstva v suženjstvo brez najmanjšega odpora. Nazadnje so prišli v habsburško suženjstvo, v katerem so živeli srečno in zadovoljno, dokler niso Srbi prebili solunske fronte. Nedavno je poslanec Vrečko vzkliknil v skupščini: Pod Avstrijo je bilo bolje! Čeprav Slovenci pod Avstrijo niso imeli te svobode, ki jo sedaj tako zlorabljajo. Za časa Avstrije je bil na primer dr. Korošec zelo patriotski, ki bi z največjim ogorčenjem odbil vsako republikansko in protimilitaristično idejo. Enkrat v zgodovini pa so se Slovenci vendar le uprli v zvezi s sosednimi hrvatskimi kmeti, ker so se že preveč naveličali svojih grofov. Toda tudi tedaj so poslali najpreje deputacijo na Dunaj, kjer so ponižno prosili cesarja, naj jim dovoli, da se malo uprejo grofom. Srbi pa so se skozi vso zgodovino neprestano borili za svojo svobodo. Tedaj pa so po pojmihi gospodov dr. Korošca in Vrečka, Slovenci borci za svobodo, Srbi pa robske duše, ki se morajo še le pri Koroševih Slovencih naučiti, kako se je treba boriti za svobodo!

Dopisi.

Spoznanje prihaja!

(Dopis z dežele.)

Ena največjih političnih nesreč slovenskega ljudstva je ta, da vodijo njegovo usodo kratkovidni politiki, ki gledajo naše politično življenje še vedno s črnorumenimi naočniki. Že nad pet let po osvobođenju in ujedinjenju živi slovensko ljudstvo v svoji narodni državi in zdi se, da bo moralo preživeti še precej let, predno se mu odpro oči, da izprevidi, komu je izročilo svojo usodo v političnih zadevah. Večina slovenskega ljudstva je poverila svoje zaupanje ljudem, ki so obljubljali najrazličnejše stvari, o katerih so že napre morali vedeti, da so izključene. In zdi se, da naše dobro ljudstvo še ni na pravi poti ravno vsled demagoštva onih, ki izrabljajo in zlorabljajo njegovo zaupanje.

Takozvano avtonomistično časopisje zli-va neprestano dan za dnevom strup bratske nesloge med naše ljudstvo. Kakšne laži natočevanja in obrekovanja vsebujejo klerikalni časopisi! Ker jih berejo izključno le oni, ki mislijo, da so po svoji vesti dolžni podpirati »versko« časopisje, — mislim predvsem široke mase in napol izobražence — nehote verujejo tudi v strankarsko politične dogme, ki jih vstvarjajo po dnevni potrebi voditelji slovenske versko-politične stranke in ki so skoraj brez izjeme vedno v največjem nasprotju z naukom krščanske ljubezni.

Lahko bi navedel par slučajev, ki bi jasno osvetlili hinavščino in zahrbtnost gotovih gospodov iz tabora Slovenske Ljudske stranke, pa je bolje, da jih zaenkrat zamolčim, ker mislim, da še ni prišel pravi čas, ko bo treba ljudstvu pokazati njihovo voljo naravo.

Besni napadi »Slovenca« na vodilne radikalne može, ki so v svojo dosledno in dalekovidno politiko obvarovali do sedaj našo državo pred raznimi nevarnostmi, so povzročili med mislečimi pristaši SLS precejšnjo nevoljo. Ugleden možakar je dejal: To vendar ni nobena politika, če se kdo jezi in blaži svoje nasprotnike zato, ker se mu ni moglo posrečiti, da bi dosegel nekaj, česar ne more v danih razmerah storiti niti Bog! Naj reče kdo kar hoče o radikalih, eno jim je treba priznati: da so vedno na strani države in da ne spreminjajo svojih političnih načel. Tako je izjavil mož, ki je odbornik krajevne organizacije klerikalne stranke. In tako misli še marsikak drugi, ki bi rad zapustil klerikalno stranko, če bi ne bilo teh »presnetih ozirnov« in če — kar se zdi glavno — bi jih kdo po domače poučil, kako stojijo stvari. To sem povedal zato, ker kaže ta slučaj, da se posameznikom že odpirajo oči, da pa bo preteklo še precej časa predno se iztreznejo mase, ki so popolnoma pod vplivom cerkvene politike.

Nam na deželi se zdi, da bi morala močna radikalna stranka še naprej voditi državo tako dosledno, kakor do sedaj, in kmalu bi ljudstvo izprevidelo, da se z lažjo in napilovanjem ne morejo doseči pozitivni uspehi. Vsekakor pa bo iztreznenje prišlo, le škoda, da bo prišlo za večino slovenskega ljudstva precej pozno!

Občinski tajnik.

d Stična. Minuli teden se je smrtno ponesrečil v gozdu posestnik M. Kastelic. Pri podiranju dreves je podžagal močno in debelo deblo, ki ga je podrl z vejami na tla, kjer je obležal. Ponesrečenca so prepeljali domov, kjer pa ni mogel pomagati več poklicani zdravnik. Mož je umrl na posledicah zlomljene hrbtenice. Star je bil komaj 38 let ter je zapustil ženo in dva otroka.

Kaj hoče opozicija?

Naša opozicija se je lotila v svojem obupnem boju nizkih demagoških sredstev s katerimi hoče pridobiti na svojo stran široke in nepoučene ljudske sloje. Pričela je s klevetanjem svojih političnih nasprotnikov, o katerih si zlobno izmišljuje največverjetnejše stvari. S klevetanjem je združila lažno poročanje o pravem stanju v državi, ker hoče na ta način premotiti lahkoverno javnost, da bi verjela njenim izmišljinam.

In kaj hoče prav za prav opozicija? Tega niti sama ne ve, ker ima vsaka opozicijska skupina svoj cilj, ako se more tako imenovati oviranje državne in narodne konsolidacije. Eni hočejo avtonomijo, drugi federacijo in tretji celo neko »mirotvorno republiko.« Vsak vleče na svoj konec in vendar hočejo v bistvu vsi eno: razdelitev naše skupne države, da bi si potem v malih državah razdelili oblast nad zapeljanim ljudstvom. Kdo veruje njihovim obljubam, da bodo odpravili davke, izboljšali položaj kmetijskega stanu, uvedli socializacijo itd? K večjemu politični slepci, ki nimajo niti pojma o življenju države, pa če je ta še tako majhna! Vsak razumen človek brez posebne izobrazbe ve, da se čez noč ne morejo spremeniti povojne razmere, ki so večinoma vzrok nezadovoljnosti. Naša opozicija ve prav dobro, da je za izboljšanje sedanjih socialnih in gospodarskih razmer potrebno resno delo, ki pa se ga je vedno izogibala in mu naravnost nasprotovala, ker ni hotela, da bi se z vsestranskim izboljšanjem odpravilo nezadovoljstvo nahujskanih mas. Zlasti Slovenija nudi v tem oziru lep vzgled.

Naši opozicionarci so pravi mojstri v demagogiji. Tozadevno ni med njimi nobene razlike. Ubogo zapeljano ljudstvo pa mora plačevati njihovo demagogijo na način, ki ga gotovo ni zaslužilo.

Vsakemu treznemu mislečemu človeku se mora zdeti čudno, kako je mogoče, da naše kmetско prebivalstvo, ki je sicer pametno in razsodno, ne uvidi igre, ki jo igrajo z njim njegovi voditelji, zlasti klerikalci. Kaj so storili do sedaj za kmeta? Kaj dosegli? Od lepih obljub še nihče ni živel in od sladkih besed tudi ne. Politika je resna zadeva, ki zahteva resne moze. V tem oziru bi se mogli naši kmetje mnogo naučiti od svojih srbskih tovarišev, ki jim je politično udejstvovanje ravno tako sveta stvar, kakor njih zemlja, ki jih preživlja.

Kadar bo prišlo naše ljudstvo do prepričanja, da politika ne sme biti igračkanje v rokah raznih častihlepih posameznikov, ampak da jo mora voditi ljudstvo samo po svojih zares svobodno izvoljenih zastopnikih, potem se bo tudi prepričalo, da je rešitev njegovih življenskih vprašanj in srečnejše bodočnosti le v velikih, vsedržavnih strankah, ki imajo moč, da izvedejo svoj program v splošni blagor ljudstva, ki je obenem blagor države.

Savinjčan.

d Celje in okolica. V noči od nedelje na ponedeljek (6. aprila) je okoli polnoči izbruhnil na dosedaj nepojasnen način požar pri sedlarju Oblišerju na Ostrožnem. Zgorel je hlev. Prvi so prihiteli na kraj požara gasilci društva Babno s hitrimi konji g. A. Hribernika ter preprečili in otehi hišo. Drugi dan je umrla vsled prestrašenja mati nesrečnega sedlarja. — Gasilno društvo Babno je priredilo drugi igro »Bela in rdeča vrtinca«. Igrali so dobro. Društvo, ki je započelo z dramatičnimi prireditvami, iskreno pozdravljamo ter želimo, da bi ostala društva korakala po tej knjižni poti. Okoličanom, brez razlike strank pa svetujemo, da gredo ob vsaki priliki na pomoč temu res koristnemu gas. društvu. O zgodovini društva prihodnjik. — Vreme imamo slabo, sejati še ovsu ni mo. Dežuje vsak dan. Tudi radikali se gibljejo. Kmetje, delavci pristopajte v močno Na-

rodno radikalno stranko, prijaviti se je pri g. Franjo Pajmanu, lesnemu trgovcu na Bregu, kajti le močna radikalna stranka vam pomore. — Kmet, kateremu pšenica po petih letih zaporedoma ne obrodi, premenja seme. Tako bo tudi treba na političnem polju premenjati seme, zavreči klerikalno in sejati na novo radikalno seme. Kmetje, kakor boste na političnem polju sejali, tako boste tudi želi! — Vesele velikonočne praznike vsem skupaj želi bivši klerikalec, ki je izstopil od klerikalne stranke ter postal radikal. Živijo naš voditelj gosp. N. Pašič še na mnogo let!

d Store pri Celju. Od nas se malokdaj kaj sliši ali pa nič. In vendar se tudi pri nas opaža nekako tekmovanje raznih stranic. Vse posluša, kaj doprinese opozicijski blok, kam bi eden ali drug vlekel, vendar dvomim, da bo kaj uspeha v tem oziru. Danes je temu ali onemu merodajni informator »Intro«, jutri že zopet ni zadovoljen in ga premetava, češ, že vleče z radikali. To se jasno vidi, da tukaj ljudje ne znajo razsojati, da je le Narodna radikalna stranka tista, v katero spada mo vsi! — Nemcev tukaj sicer nimamo, vendar se sliši v pretežni večini le nemško blebetanje. Temu je pa veliko krivo to, ker manjka v tukajšnjih uradih zavednih predstojnikov, ne pa takih, kakoršne imamo, ki se šetajo le z nemčurji, a zavedne Slovence in zveste patrijote pa prizirajo in jih črte! Sem pa sigurno, da bodo enkrat spregledali, da je njihovo stremljenje po »Bismarkovem receptu« napačno. Navzlic temu pa že pridobiva tudi pri nas Narodna radikalna stranka tla in mislim, da se ne motim, če trdim, da je ravno nemštvo krivo, da ljudje, ki nimajo pojmovanja do Narodno radikalne stranke, isto nekako mrze. Mi jo pa pozdravljamo ter ji jamčimo sijajni uspeh. Kdor je zaveden Jugosloven, ta bo tudi zvest radikal in če ne organiziran, pa vsaj pristal. — Živijo Narodno radikalna stranka! — Storovčan.

d Iz Smarja na Dolenskem nam pišejo: Poljsko deło počiva zaradi stalno slabega vremena. Da imamo tople solne dni, bi bil lahko še ves krompir v zemlji in marsikatera njiva bi bila obsejana z jarim žitom. Tako se je pa vse zaklesnilo in zavleklo. Potem bo pa vse deło namah pritisnilo na nas. — Tudi v naši vasi je pomanjkanje stanovanj. To občutijo najbolj učiteljske moči, ki morajo stanovati v Ljubljani, ker v Smarju ne dobe sobe za noben denar. Do konca tega šolskega leta bo že še šlo, a na jesen ne vemo, kako bo z našimi šolarji. Naša občina se je zavezala napram šolski oblasti, da bo spravila do jeseni občinsko hišo pod streho, kjer ima v bodoče biti par razredov in nekaj sob za stanovanje učiteljem in učiteljicam. Če se to ne zgodi, bo Smarje brez šole. Le premožnejši staršev otroci, ki bodo lahko v Ljubljani hodili v šolo, ne bodo izgubili enega šolskega leta, velika večina bo pa po krivdi občinskih očetov izgubila eno leto, kar bo mladini kakor njih staršem vsekakor v veliko škodo. Naša občina ni revna in bi se tudi pri nas kakor drugje po Slovenskem lahko ponašali z lepim modernim šolskim poslopjem, da imajo naši ljudje več zmisla za napredek. To je vsekakor tem bolj nevesel pojav, ker smo tako rekoč le debelih par ur oddaljeni od prestolice slovenskih dežel. Občinski moze naj vse to dobro premislijo in naj se kar najprej mogoče prične z zidarskim in drugim delom.

Drobtine.

Avstrijska justica.

Dunajsko višje deželno sodišče je kot zadnja instanca v nekem procesu odločilo, da ne more služiti kot ločitveni vzrok, ako žena pretepa nezvestega moža. Razjarena žena je namreč oklofuta in celo izbila zobovje nezvestega moža. Pred sodiščem se je zagovarjala z možem nezvestoba. Sodišče je izreklo: Pretepanje in zmerjanje je naravna reakcija za možovo početje. To se je zgodilo v galantni Avstriji, kjer igrajo H. Bahrovega »Mojsira«, ki reši ženino nezvestobo z opazko, da vara vsaka tretja žena svojega moža. Avstrijski zakonski moze sedaj ne bodo mogli več tožiti svojih boljših polovic, če jih bodo preteple. Pri nas vsaj v splošnem nista znana ta dva delikta: nezvestoba in klofuta. To se pravi, da prideta bolj redko v javnost!

* Alkohol — turški monopol. Angorski parlament je preklical alkoholno prepoved ter proglasil izdelovanje alkoholnih pijač za državni monopol.

* Poletni čas v Rusiji. Sovjetska vlada je odredila, da se mora od 1. maja uvesti v sovjetski Rusiji poletni čas.

* Mussolinjeva zvezda. Dan pred otvoritvijo astronomskega kongresa, ki se je pričel 7. t. m. v Milanu, so tamkajšnji zvezdogledci po naključju odkrili novo zvezdo 2. reda, ki so ji dali ime »Mussolini«.

Tedenske vesti.

— Minister n. r. dr. Niko Županič v Beogradu. Predsednik ljubljanskega okrožnega odbora NRS min. n. r. dr. Niko Županič je konferiral v nedeljo s predsednikom narodne skupščine g. Ljubo Jovanovićem, v ponedeljek z ministrskim predsednikom g. N. Pašičem in v torek z min. n. r. dr. Lazo Markovićem.

— Kronanje našega kralja in kraljice se ima vršiti še letos in najbrže ob priliki proslave tisočletnice hrvatskega kraljestva. V Zlco je že odpotovala posebna komisija, da pripravi vse potrebno za kronanje, ki se bo vršilo po starem srbskem ceremonijeli, kombiniranim s starim hrvatskim obredom, po katerem so bili kronani hrvatski kralji.

— Za našega konzula v Trstu je imenovan Dušan Stepanović, tajnik našega poslanstva v Bernu.

— Nov radikalni list. V Splitu prične izhajati te dni radikalni list »Država«.

— Za upokojence. Po izjavi finančnega ministra bodo dobili državni upokojenci 100% povisek na draginske doklade, kakor hitro konča svoje posle komisija za izmeno zakona o draginskih dokladah uradnikom in upokojencem.

— Smrtina kosa. V ljubljanski garnizijski bolnici je umrl upokojeni polkovnik Miroslav Polak, bivši komandant mesta Ljubljane. — Na Otoku ob Vrbskem jezeru je umrl koroški rodoljub častni kanonik Josip Peterman, ki je storil mnogo dobrega koroškemu ljudstvu v narodnem oziru.

— Razstava »Kluba mladih« v Mariboru se je otvorila 16. t. m. Razstavljenih je večje število del moderne slovenske umetnosti.

— Velikonočne pozdrave čitateljem in pristajem »Radikalnega Glasnika« je poslalo več slovenskih fantov, ki služijo v Skoplju, Ohridu, Bitolju in Kragujevcu.

— Gasilski zlet v Soštanju. Prometno ministrstvo je dovolilo polovično vožnjo vsem udeležencem gasilskega zleta, ki se vrši 2. 3. in 4. junija v Soštanju.

— Kvota za Ameriko izčrpana. Izseljeniška kvota naše države za Zedinjene države je do julija t. l. izčrpana. Dokler ministrstvo za socialno politiko ne naznači, da sprejema zopet prošnje za potne liste, naj izseljenci ne pošiljajo novih prosenj.

— Popravek. V poročilu o ustanovnem zboru ljubljanskega okrožnega odbora NRS, priloženem v zadnji številki »Radikalnega Glasnika« se mora pravilno glasniti: v Radovljici 10 krajevnih odborov s srezkim odborom.

— Nova izdaja koškov. Uprava državnih monopolov izda nove kolke večje vrednosti, ki bodo tiskani s posebnimi pripravami, da se ponarejanje čim najbolj otežijo.

— Poštne pošiljke za selski dostavni okoliš. Stranke, ki stannjejo v selskem dostavnem okolišu, morejo hoditi po svoje poštne pošiljke na pristojno pošto ob dneih, kadar selski pismonoša pri njih ne dostavlja, se da bi jim bilo treba za to plačevati predalnine.

— Razmah paketejnega prometa. Da imajo slovenski trgovci in obrtniki zelo živalne trgovske silke s Srbijo in Hrvaško, Crno goro in Dalmacijo, je splošno znana reč. Kakor čujemo iz dobro poučene strani, je paketni promet dosegel v minulim mesecu tako množino, kakršnega ni bilo od leta 1919. Kljub temu, da je bližnjega paketejnega prometa jako malo in sicer zato, ker je paketa pristojbina za vse razdalje enotna. Da je za manjše razdalje predpisana nižja pristojbina, bi bil paketni promet vsekakor še veliko močnejši kakor je.

— Sprejem v podoficirsko šolo v Beogradu. Meseca maja se sprejme več gojencev v I. pešadijsko podoficirsko šolo kralja Aleksandra I. v Beogradu in v IV. pešadijsko podoficirsko šolo v Zagrebu. Pogoji za sprejem so sledeči: 1. Naše državljanstvo (domovnica). 2. Starost 17. do 21. let (rojstni list). 3. Najmanj ljudska šola (šolsko spričevalo). 4. Neomadeževano vedenje (npravstveno spričevalo). 5. Dovolitev staršev (potrdjena po županstvu). 6. Samski stan (potrdilo župnega urada). Lastnoročne prošnje je treba vpsolati porom vojnega okruha ljubljanskega do 30. aprila t. l. komandi šole v Beogradu ali Zagrebu. Prošnje in priloge morajo biti kolkovane.

— Za prehrano Dalmacije. Naša vlada je bila službeno obveščena, da je bilo v Varni nato-vorjeno 620 vagonov kornuze, ki jo pošilja Bol-garska naši državi na račun vojne odškodnine. Ta kornuza je namenjena za prehrano pašvnih krajev v Dalmaciji.

— Poplave v Srbiji so povzročile nad 10 milijonov dinarjev škode. Še v nedeljo je bilo do 20.000 orabov zemlje pod vodo. Največjo škodo

je povzročila poplava pri Zemunu, kjer je vsa okolica pod vodo. V Rači je odplavilo 10 hiš. Valovi so odnesli vse pohištvo ter so si prebivalci komaj rešili golo življenje. Poškodovanih in porušenih je več vasi.

— **Spitčani v Južni Srbiji.** Splitške kulturne organizacije priredijo v maju izlet v Južno Srbijo in bodo ob tej priliki obiskali tudi grobove naših junakov na Kajmakčatanu.

— **Proti alkoholu.** Prihodnji mednarodni kongres proti alkoholu se vrši prihodnje leto v Beogradu na podlagi sklepa na zadnjem kongresu v Kodanju.

— **Od mrtvih vstala.** Te dni je umrla po kratki bolezni v Grobinem pri Reki 65 letna Romena Miculini. Položili so jo na mrtvaški oder. Ura pogreba se je bližala. Medtem ko so bili ljudje v cerkvi, je dospel neki sorodnik pokojnice in šel v mrtvaško sobo, kjer pa je na svoje začudenje našel pokojnico na nogah. Ves prestrašen je teknil v cerkev in povedal ljudem, kaj se je zgodilo. Vsi so šli gledat od mrtvih vstalo. Prišel je tudi zdravnik, ki je ugotovil, da je ženska umrla samo navidezno in da se je k sreči pravčasno prebudila, kajti pogreb bi se imel vršiti takoj po končani službi božji.

— **Smrtna obsodba.** V Splitu je bil obsojen Anton Butorović na smrt, ker je zavratno umoril in oropal Milka Uhotova z otoka Visa. Njegov sokrivec Ivković pa je bil obsojen na 20 let težke ječe.

— **Smrtna nesreča mladega delavca.** V ljubljanski kemični tovarni je bil zaposlen 27 letni delavec Anton Habjan iz Srednje vasi pri Rudniku. Pri delu se mu je udrila deska nad kotlom in je revež padel do pasu v razbeljeno maso. Dobli je strašne opekline, toda kljub temu se mu je posrečilo, da je zlezal iz žareče mase. Revež je trpel dva dni grozovite muke, nakar je moral umreti. V istem času pa je umrla na Selu tudi njegova mati. Pokopali so ju istočasno.

— **Nalezljive bolezni v naši državi.** Ministrstvo za narodno zdravje je nedavno objavilo uradno poročilo o gibanju nalezljivih bolezni v naši državi leta 1923. Po tej statistiki je lansko leto na nalezljivih boleznih obbolelo 68.896 oseb; od teh jih je umrlo 5.797, to je nekoliko nad 9 od. Največ žrtev je zahtevala malarija, na kateri je obbolelo 17.926 oseb, umrlo pa 155. Za malarijo sledi škrlatica, na kateri je obbolelo 16.051 oseb, umrlo pa 8526, griža 4129 (umrlo 627), španska bolezen 3886 (193), trebušni legar 3454 (507), difterija 1943 (302), mumps 1639 (7), koze 1042 (199), pegavec 352 (49) in para-tifus 216 (12). V Sloveniji je lansko leto najbolj razširjena griža; obbolelo je na tej bolezni 1438 oseb, umrlo pa 200; na kozah je obbolelo 18, umrlo 3 osebe; na trebušnem tifusu 321 (45), na škrlatici 1299 (231), na difteriji 299 (37), na španski 930 (54), mumps 217, na paratifu 22, na malariji je obbolelo v Sloveniji 23 oseb; smrtne slučaja ni bilo.

Gospodarstvo.

Hugo Stinnes.

Dne 10. t. m. je umrl nemški gospodarski vladar Hugo Stinnes. Rodil se je 12. februarja 1870 v Mühlheimu ob Renu. Študiral je realno gimnazijo, nakar je stopil v trgovski pouk k neki trgovci. Nato je bil delavec v rudniku, nakar je obiskoval rudarsko akademijo v Berlinu, odkoder se je vrnil k svojemu očetu, ki je vodil tvrdko Matija Stinnes. Kmalu se je osamosvojil, razširil firmo in se pričel polasčati nemškega gospodarstva. Prvo podjetje je bilo koncern Hugo Stinnes, drugo pa Siemens Rhein Elbe Schuckert Union, ki je bil pravi elektromontanski trust. Stinnes je združil vsa podjetja, potrebna za celoten produkcijski proces. Skušal je dobiti v svoje roke tudi velike baroplovne družbe, kar se mu je deloma posrečilo. Vsled svoje gospodarske moči je odločilno vplival na potek nemške politike. Zato je pokupil tudi skoraj vse časopise, ki so morali delati po njegovih načrtih. Njegovo bogastvo je cenjeno na okoli 150 milijard dinarjev. Stinnes je bil izrazit zastopnik velekapitalizma ter je kot tak slino škodoval nemški politiki.

— **Izvoz železa iz Češkoslovaške v našo državo.** V januarju mesecu letos je kupila naša država v Češkoslovaški 910 ton železa, v februarju pa 2550 ton.

— **Pričena fuzija bank na Madžarskem.** Na Madžarskem se pripravlja zakon, ki ima namen olajšati fuzijo srednjih in manjših bank. V kolikor bi se ti zavodi ne hoteli posluževati tega olajšanja v teku gotovega časa, bi se jim imelo prisiliti na fuzijo.

— **Poljska navezana na italijanski tobak.** Poljska je dobila od Italije posojilo. Na podlagi te pogodbe mora dobaviti Poljska od Italije dva milijona kilogramov tobaka od italijanskega tobačnega monopola.

— **Italijansko-jugoslovenska trgovska zbornica v Trstu.** V torek 15. t. m. se je vršil ustanovni občni zbor italijansko-jugoslovenske trgovske zbornice v Trstu. Generalni upravni svet bo sestojal iz 25 članov. Ko se priklasi zadostno število članov, se izvoli upravni svet.

— **Trgovina z lajci** je v Sloveniji normalna. Komad se plačuje po 1.10 Din. Izvoz je razmeroma slab. Iz Slovenije se je zadnje dni izvozilo dnevno 2—3 vagone, in sicer večinoma v Nemčijo.

— **Industrijsko delavstvo v Bosni.** Po statistiki delavske zbornice je bilo 1. junija 1922 v Bosni in Hercegovini v industrijskih podjetjih zaposlenih 64.713 delavcev, in sicer 57.813 moških in 6900 žensk. V posameznih strokah: lesna industrija 20.458, rudarstvo 7068, železnice 12.002, v ostalih podjetjih 25.185 delavcev.

— **Nova poljska valuta.** Osnovna edinica nove poljske valute bo poljski zlat, ki bazira na protivrednosti okoli 1.800.000 poljskih mark. Z 20. aprila postane poljski zlat edino plačilno sredstvo. Zamenjava za novo valuto bo trajala skoraj eno leto.

— **Svetovna produkcija premoga.** Ameriški geološki urad cenil svetovno produkcijo premoga v l. 1923 na 1335 milijonov ton, dočim se je l. 1922 nakopalo 1223 milijonov ton, l. 1913 pa 1342 milijonov ton.

— **Češkoslovaške banke** so povišale obrestovanje vlog za 1 in 1 in pol odstotka.

— **Poljedelske razstave.** Poljedelško ministrstvo bo v jeseni priredilo v vseh večjih mestih

Josip Vandot:

Vaško srce.

Hiša je stala deset minut oddaljena od vasi. Pod goro je stala, kraj samotnega smrekovega gozda. Bila je napol zidana, napol lesena. Nad zidom, cesti nasproti, je stal lesen mostovž, in na mostovžu je stalo petdeset rumenih lončkov, a v lončkih so rastle pisane rože. Rožmarin se je zibal v rahlem vetru; rdeči nageljni so se razpletali globoko doli po leseni, čudno izrezljani ograji, in njihov sladki vonj se je razprezal daleč tja do same samotne zagorske ceste.

In mlad fant je vozil mimo po cesti. Krpko je potegnil a vajeti, in konji so obstali kakor prikovanj. Fant pa se zazré v samotno hišo; v nageljne se zazré, in oči se mu zasmejejo. Z bičem počí, da odjekne doli iz zelenega, visokega gozda.

»Oj, Marijana! Oj, Marijanica!« zakliče glasno. »Ali slišiš? Tu stojim in gledam in čakam...«

Na mostovžu šine med rožami za trenutek dekle. Pisan robec se zasveti nad živimi cvetovi in izgine kakor nagel sen. In fantu se smejejo spet samo rože, tihe rože, ki ne poznajo mlade ljubezni in hrepenenja. In fantu je težko in žalostno v srcu. Z roko šine preko čela in skloni za trenutek glavo.

»Čemu me sovražiš, Marijana?« vzdihne v svojem žalostnem srcu. »Saj ni potreba... Rad te imam; odkar sem na svetu, te imam rad. A ti, Marijana, me gledaš kakor kopri-va izza meje... In čemu vse to, ko pa te imam rad in hočem, da mi postaneš žena? Ali ne veš tega, Marijana? Stokrat sem ti že povedal, pa nočeš vedeti... In jaz sem fant, da ga ni po vsej vasi goršega in boljšega. Pa čemu vse to?«

In fant šine še enkrat z roko preko znojnega čela. Še enkrat se ozre na smejoče nageljne, ki se hihitajo tam na mostovžu v rahlem vetru. In tedaj pljune nevšečno in počí trikrat z bičem. Konji potegnejo siloma, in voz zadrda po gladki cesti; drdra, drdra... In naposled je spet vse tiho, tako da se razločno sliši taščica, ki čvrlija nekje visoko tam v gozdu...

Noč šelesti tam nad samotnim gozdom in nad tiho hišo. Tuintam prhutne mimo zapuščen mračnik in se zasveti med travo otožna kresnica. In zvezde se vžigajo po prostranem nebu, in mesec se dvigne izza šk-

poljedelske razstave, katerih namen je, poučiti poljedelce, kako je treba intenzivno obdelovati zemljo.

— **Posojilo za zgradbo železnice.** Po vestih beograjskih listov se pogaja naša vada z neko italijansko bančno skupino za posojilo v znesku 30 milijonov lir, ki naj bi se porabilo za zgradbo novih železnic v Srbiji.

— **Izkaz Narodne banke** z dne 8. t. m.: V obtočju je bilo bankovcev za 5 milijard 651.1 milijonov, kar pomeni napram 31. marcu porast za 70.3 milijone dinarjev. Istočasno se je povečala metalna podlaga za 3.1 milijone dinarjev na 442.6 milijonov dinarjev.

— **Proga Užice-Vardište** bo gotova koncem avgusta, ako ne nastopijo nenadne zapreke. S to progo bo zvezana srbska železniška mreža z bosansko.

— **Tovarno aluminija v Mostaru** namerava zgraditi neka angleška bančna skupina.

— **Kovan denar v Češkoslovaški.** V prometu je za 70 milijonov komadov kovanih kron, 40 milijonov komadov po 50 vinarjev, 50 milijonov komadov po 20, 30 milijonov komadov po 10 in 20 milijonov komadov po 2 vinarja.

— **Ruski petrolej za Stinnesov koncern.** Zastopnik ruskega petrolejskega sindikata je sklenil z ravnateljem ruskega oddelka Stinnesovega koncerna pogodbo, po kateri bo nabavil ruski sindikat Stinnesovi trdniki v treh letih 120.000 ton petroleja in naftnih proizvodov.

bastega snežnika. Dolinica se sveti in se sveti večni sneg tam na ogromnih, skalnih gorah. In fantovsko petje se ziblje nad vasjo; ziblje se nad spečo dolinico in zamira nekje tam gori med mrtvimi skalami — tiho, otožno, kakor se je rodilo v mladem fantovskem srcu.

Hiša pod goro spi, in niti rože na temnem mostovžu se ne zganejo. In tedaj se priplazi s ceste fant, ki se je bil vozil podnevi mimo hiše. Za tri trenutke postoji tam pod mostovžem in se ozre na samotno linico nad mostovžem. »Marijanica!« zakliče polglasno in posluša v gluho noč.

Tedaj pa se fant vzpne; z rokami zagrabí za široke podboje dolgega mostovža in se dvigne naglo in lahko kvišku ter obsedi na močni ograji. Dva lončka, polna dehtečega rožmarina, se zganeta in padeta s skoro neslišnim ropotom doli na mehko travo. A fant se je že zasukal in je skočil na mostovž. Potihoma se je splazil do samotne linice in je obstal tam.

Trikrat potrka ob močno steklo, da zazveni srebrno in prijetno. »Odpri, Marijanica!« izpregovori zamolklo in pretrgano. »Jaz sem — Matijec sem in ne morem spati doma zaradi tebe... Bodi pametna in odpri mi! Samo besedico mi reci, pa pojdem...«

Okence molči, in tudi v sobici za temno linico se ne gane živa stvar. In Matijec posluša dolgo, dolgo, in srce v širokih prsih mu bije nemirno in žalostno. Na čelo mu je bil stopil znoj, v treh vročih sragah mu je zakrknil preko mrzlega lica.

»Odpri, Marijanica! Za božjo voljo odpri, da ti povem vse, kar me kluje v srcu. Zakaj si taka in nočeš moje ljubezni? Saj nisem beraški hlapec. Hišo imam in grunt. In tudi fant sem, da je težko kdo gorši od mene... Daj, Marijanica! Samo, da te vidim za trenutek...«

In okence molči in linica strni v fanta, črno in neprijazno. Matijec prestopi desetkrat po mostovžu. Kri v napetih žilah mu prične kipeti. Prsti se mu krčijo v široko pest, in zobje mu prične škripati v čudnem onemoglem srdcu.

S pestjo butne ob debelo steklo, da zazvane hripavo in zateglo v božji mir. »Zlodej!

si, a ne dekle!« zasope naglas. »Vem, da si zlodej... Zato pa hočeš mojo dušo. Pa jo tudi dobiš... Zažgem vašo bajto. Svoj grunt in svojo hišo zapijem. Pa se obesim... Da boš imela mir, ker si zlodej in hočeš mojo dušo... O, le počakaj! Matijec sem in Matijec tudi napravi vse, kar obljubi. Le počakaj, ti zlodej v deviški halji...«

Tedaj pa se razlegne v izbici za temno linico prešeren, objesten smeh. »O, le zapij vse in se obesi, če se ti linbi!« se smeje v izbici dekle Marijanica. »Saj me ne dobiš nikoli, ker te ne maram. Zato mi je pač vseeno, če živiš, ali pa če si mrtev... Le obesi se, ti nori Matijec!«

In Matijec strmi in se gladi z roko po znojnem, bolečem čelu. Prešel mu je srd, in v srcu je ostala samo še bolelost, pekoča bolelost in strašne misli. Besedice ni izpregovoril več. Zavihel se je preko ograje in se je spustil z mostovža. In nageljni so se vsuli za njim, in lončki z dehtečimi resedami so ležali razbiti na zeleni trati, kamor je gledal svetli mesec z neba in se je čudil in molčal...

Pa je prišel Matijec popivati in veseljačiti. In popival in veseljačil je dan na dan, noč na noč, dokler ni zabil vsega, kar je bilo njegovega. In čez leto dni, ko je cvetela zagorskega svetu najlepša mesečna noč, se je obesil na samotnem jesenu sredi polja. V jutrju so ga našli in so ga zakopali tam za zidom pa mu niso privoščili niti zvonjenja niti molitve. Še gomile ni bilo na njegovem grobu, da bi mogla vzrasti tam samotna, blede rožica...

In tisti dan je razbila Marijana vse rumene lončke tam na svojem mostovžu. Vse rože je populila in jih je poteptala z nogami. Zaprla se je v izbico in linico je zavesila s črnim robcem. In bilo je ni tri dni in tri noči pod milo nebo.

Cetrto noč je stopila iz izbice. Zavila se je v dolgo, temno ruto in se je zagledala v božje zvezde in v tili mesec, pa ni niti jeknila. Šla je na samotno cesto in je stopala naglo po nji. Tam ob vasi je krenila v stran; do pokopališča je šla in je pokleknila na grob ob samotnem zidu. Stresla se je in je pritisnila vroči obraz na mrzlo, raskavo prst.

»Matijec, zakaj si mi storil to?« je zajekala, in debele solze so se ji razile preko lica. »Zakaj si mi storil to? Zakaj si verjel mojim besedam in nisi verjel mojemu srcu? Ra-da sem te imela, Matijec, a ti nisi hotel spoznati tega... Pa si napravil to žalost in strahoto... O, zakaj, ti Matijec?«

Grob molči in širna zagorska noč molči. Samo solze teko in težka rosa se blesti v živih mesečnih žarkih. Tu in tam se zgane do pokopališča dolga, mračna senca in lučkne nirtvo mimo visokega križa... A Marijana vije svoje roke, in v glavi ji je tako čudno in tesno, da ne more misliti niti ene razločne misli. Mraz jo stresa, in po kosteh in možganih ji vre in jo peče, kakor da bi gorela v živem ognju...

Mesec je zahajal za razdrte snežnike in petelin so zapeli prvo jutranje aro, ko je spela proti samotnemu domu. Zavilala se je v ruto in je strnela neprestano v tla. Stopila je v hišo, a se je kmalu vrnila. Za trenutek se je ozrla po ozki, mračni dolinici in je zamahnila z roko. Potem se je okrenila in je zbežala naglo v črni gozd...

Jutranja zarja se je razlivala po zagorskem svetu. Z zarjo pa se je mešal krvavordeč ogenj, ki je bruhal iz samotne hiše za vasjo. Zažgala je bila Marijana svoj dom tisto jutro in je izginila kdovekam.

Sam Bog ve, kje počiva v neznanim grobu...

Ne obsojaj svojih roditeljev.

(Ruska pripovedka.)

Živel je starec s starko; Bog jima je dodelil veliko starost in sina-edince, ki sta ga iskreno ljubila.

Ivan je bil v resnici dober sin, spoštoval je starše, kakor je Bog zapovedal v četrty svoji zapovedi, toda večkrat se je žalostil in jezil nad otročjo pametjo sive matere in plešatega očeta.

Nekoč je prišel Ivan iz gozda in zapazil v veži raztresena drva; čudno se mu je zdelo, kar zasliši iz hiše silno ihtenje.

»Za pet ran božjih, kaj se je zgodilo?« vzklikne in plane v hišo.

V izbi je videl mater v očetovem objemu, oba sta silno ihtela. Mati je zagledala sina in prihitela k njemu; vsa v solzah mu je pripovedovala:

»Vanja, o ubogi Vanja, kaka nesreča, o nesreča.«

»Povej mi vendar, kaj je tako hudega,« jo milo vpraša sin.

»Vse ti povem, Vanja, ah ubogo dete, kako se mi smili,« je tarnala naprej stara žena; »poslušaj, joj mene,« in zopet je zaplakala.

Končno je vendar začela praviti, kako je šel stari mož po drva, da bi zakuril v peči. Prinesel je naročaj drv in glej, na pragu mu je padlo poleno na tla.

Tedaj si je zamislila stara glava: kaj bi bilo, ako bi bil njegov sin Vanja oženjen, imel prav majhnega sinčka Ivančka, dete bi prihitelo staremu dedu naproti, v takem hipu kakor sedaj pa bi mu padlo polence na glavo in nbi malo vnuka. Joj njemu!

Od velike žalosti so starcu padla na tla vsa drva, sam pa se je zgrudil. Pribežala je k njemu starka, zvedela o nesreči, vzdignila moža in ga odpeljala v sobo, kjer je potem še sama neotolažljivo zajokala.

V joku je našel sin svoje roditelje. Razsrdil se je nad njima, da tako jadikujeta nad samo domišljijo, in menil je, da ne more več opazovati neumnosti materine in očetove. Sklenil je, da zapusti rojstno hišo.

Odhajajoč od doma se je zaklel, da se ne vrne, če ne najde pod solncem bolj nespametnih ljudi, nego sta mu mati in oče.

In odšel je v beli svet. Prebrodil je široko reko, prehodil peščeno ravan. Ko je zašlo solnce za goro, je zagledal v večernem mraku kočico ob potoku. Ker je bil utrujen, se je napolil tja in poprosil prenočišča. V kočici sta stanovala starec in njegova žena.

Gostoljubno sta ga sprejela, dala mu kruha in mleka. Pokazala sta mu potem ležišče, kjer je Vanja kmalu zaspal, čeprav mu je misel na žalostna roditelja glodala srce.

Ko se je zjutraj prebudil, je bila sobica prazna; pred hišo pa je naš popotnik videl skozi okence prav čuden prizor.

Starec je v sami srajci neprestano lažil po lestvi na nizko streho, od tam pa skakal v hlače, ki jih je ženica držala razpete pod kapom.

Vanja je vstal, se oblekel in šel pred hišo. Vprašal je gospodinjco, kaj delata z možem.

»Stari oblači hlače, pa se mu danes nikakor noče posrečiti. Včasih samo enkrat skoči, pa je že oblečen, danes pa če z levo ne skoči mimo, gotovo ne zadene hlačnice z desno nogo. Moj Bog, moj Bog! Celo uro se že mučiva, pa kakor da je narejeno, ne more v bregše in ne more.«

Še enkrat je starec skočil, toda zopet je bila le ena noga v hlačnici. Vanja se je nasmešnil in mu pokazal, kako naj oblači hlače. Šlo je brez težave; brez konca sta se mu zahvaljevala priletna človeka.

Ivan je odhajal in mislil na svoja roditelja in na dogodek s hlačami. Ali naj se vrne? Ne, to je bil le čuden slučaj, ki ga še ne opravičuje k vrnitvi.

Potoval je dalje; prepotoval je temen gozd in visoko goro in utrujene noge so ga pripeljale h koči na pobočju. Bilo je na večer pred praznikom.

Zopet je poprosil za prenočišče in stari-kava žena in mož sta vzela popotnika pod streho spoštljivo kot božjega poslanca.

Ko je napočil dan, je Vanjo prebudilo močno stokanje moža. Odprl je oči in kaj je videl?

V sredi sobe je stal mož oblečen v novo platneno srajco, toda glave mu ni bilo videti, zgolj roke v novih rokavih je držal naprej, kakor da hoče blagoslovljati. Pred njim je stala žena in ga udrihala s polenom po temenu. Za vsakim udarcem je mož zastokal.

Začuden je vprašal Vanja ženo, zakaj bije moža.

»Novo srajco oblači,« mu je odgovorila. »Novi srajci moram napraviti luknjo, prebiti jo moram s polenom, da pride glava ven. Pri nas je vedno velika težava, kadar ima kdo novo srajco.«

Zopet je začela z udrihanjem; tedaj je Vanja skočil k njej in ji pridržal roko. Potem je vzel nož, prerezal srajco nad možovo glavo, ki se je brez bolečin pokazala skozi odprtino. Obraz se mu je zadovoljno režal, da je tako lahko oblekel novo srajco.

To je bilo zahvaljevanja, koliko sreč sta želela Vanji stara hvaležna človeka!

Spoznal je Vanja, da je krivo sodil svoje sive starše in se je vrnil. Hvalil je Boga, da mu je dal tako modrega očeta in mater.

(Po ustnem izročilu.) Dr. F. M.

Najlepši otročki.

(Ruska bajka.)

Živela je sova. Poklicala je iz gnezdeca mladiče, take zavaljenčke kosmatih nožic, in se ne more naradovati nad njimi.

»Oj, vi moja očesca, moji čopki, moji kosmatinčki!«

In leti iz gnezda, da bi jim našla kaj za lačne želodčke, kajti vsi neizpeljanci odpirajo kljunčke, jesti hočejo.

Leti in sreča orla.

»Kam letiš, orel?« vpraša sova.

»Kam drugam! Na rop; mogoče, da kaj najdem, kake pičke ali kaj podobnega, najem se.«

Prestrašila se je sova in začela prositi:

»Orel, širokokrili, prosim te, ne jemljí mojih otrok, ne pojej mi jih!«

In tako je neprenehoma prosila.

Orel se je usmili in rekel:

»Torej dobro. Ne vzamem tvojih otrok. Samo povej mi, kakšni so, da jih bom spoznal. Niti dotaknem se jih ne.«

»Kako jih spoznaš? Ti najlepši pički — to so moji otročki.«

»Torej dobro,« je rekel. Odfrlota in pozoblje najgrše ptice, ki so bili v gozdu.

Ko se sova vrne, vidi, da je orel pojedel njene mladiče.

Dr. F. M.

Vsak član Narodne radikalne stranke čita in naroči „Radikalni Glasnik“

Zadnji dnevi Nikolaja II.

O tragediji zadnjega ruskega carja Nikolaja II. in njegove družine obstaja že cela književnost. O groznem umoru, ki so ga zagrešili ruski revolucionarji nad zadnjim samodržcem svoje domovine, se je zares mnogo več napisalo nego o vseh ostalih dogodkih, ki jih je povzročila velika ruska revolucija. Toda vsa ta ogromna književnost je bila le nepregledna zmes najrazličnejših ugibanj, pripovedovanj in pretiravanj vsake vrste, ki so jih zbrali časniki in deloma med ruskimi begunci v inozemstvu, predvsem med nekdanjimi častniki in vojniki Kolčakove armade, dalje med češkoslovaškimi legijonarji. Mnogo v tej zmesi je bilo že čisto legendarnega značaja, kajti kakor o vsakem carju, ki je tragično zaključil svoje vladanje, tako so nastale tudi o zadnjem »batjuški« med ruskim narodom najrazličnejše legende, ki so se predajale in širile od enega konca te nepregledne države do drugega.

S čisto zgodovinskega stališča se je torej vedelo z vso gotovostjo le eno, da je bil namreč car Nikolaj II. z vso svojo družino umorjen od ruskih revolucionarjev. Kako in predvsem zakaj je bil izvršen ta grozni zgodovinski zločin, se na podlagi dosedanjega »materijala« ni moglo ugotoviti. Pred kratkim pa je izšla v Parizu knjiga z novim in — kar je najvažnejše — tudi zanesljivim gradivom, na podlagi katerega je že mogoče presojati tragični konec bolj z zgodovinskega stališča, t. j. kot dogodek, ki ima svoje določeno mesto v sistemu dogodkov, ki tvorijo rusko revolucijo in posega tudi v svetovno vojno. Ta knjiga je »Enquête judiciaire sur l'assassinat de la famille impériale russe«, Paris, Payot, éditeur. (Sodna preiskava o umoru ruske carske družine, Pariz, izdal Payot.) Knjigo je sestavil Nikolaj Sokolov, bivši preiskovalni sodnik pri sodišču v Omsku (Sibirija). Ko so češkoslovaške čete zavzele 25. julija 1918. Jekaterinenburg, se je takoj začela sodna preiskava. V februarju 1919. je dal admiral Kolčak vsa materijala, ki je bil do tedaj zbran, na razpolago preiskovalnemu sodniku Kokolovu in ta je vodil redno preiskavo v Sibiriji in evropski Rusiji. V svoji knjigi, ki smo jo zgoraj omenili, je zbral vse gradivo, do katerega je mogel priti: priznanja obtožencev, izpovedi prič, razne dokaze in indicije itd.

Na podlagi tega materijala si je mogoče ustvariti, kakor rečeno, še precej jasno sliko o tragičnem koncu zadnjega ruskega carja. Kakor znano, sta bila car in carica najprej aretirana in intervenirana v Carskem selu. Ta ukrep je odredila začasna vlada 20. marca 1917. Utemeljevala ga je z dvema razlogoma: prvič je bilo treba zavarovati carjevo in caričino osebo proti morebitnim izgredom s strani revolucionarjev, na drugi strani pa je bila imenovana posebna visoka komisija, ki je imela izvesti preiskavo o carjevi zunanji in notranji politiki, ker so se trdnovratno ponavljale govorice, da je nameraval skleniti z Nemčijo separaten mir. Istotako se je imela izvršiti preiskava tudi proti carici, katero je ljudski glas kot Nemko najbolj dolžil. Izpoved Kerenskega in kneza Lvova se v tem pogledu popolnoma vjemata. Internacijo je odredil Kerenski sam, ki je bil tedaj pravosodni minister. Ni dvoma, da je bil ta ukrep potreben za zaščito carja proti skrajnežem, kajti tudi med častniki, ki jim je bila poverjena straža carske družine, je vladal zelo slab duh. Nekaj dni je car hotel dati roko nekemu častniku. Ta poslednji pa jo ni hotel sprejeti. »Zakaj postopate tako, dragi prijatelji?« ga je

vprašal car. »Jaz sem iz ljudstva«, je odgovoril častnik. »Ko je ljudstvo vam molilo roko, jo niste hoteli vi nikdar sprejeti. Danes vam pa jaz ne dam svoje.«

Ali se je ta častnik plemenito obnašal ali ne, ko je postopal na tak način s carskim ujetnikom, je drugo vprašanje, ki ga nočemo razglabljati. Podčrtajmo le dejstvo, da se v postopanju tega častnika nekako zrcali zadržanje vsega ruskega naroda v prvih hipih revolucije napram svojemu bivšemu carju.

Dne 14. avgusta 1917. je bila carska družina premeščena iz Carskega sela v Tobolsk v Sibirijo. Kerenski je utemeljeval tudi ta ukrep z obziri na varnost carjeve osebe in njegove družine. Nekaj Maslovski je bil namreč dobil od petrografskega sovjeta nalog, naj ugrabi carja, da ga zaprejo v trdnjavo Petropavlovsk. Začasna vlada je mislila, da bo carska družina v Tobolsku na mirnem in varnem. Car in carica sta izrazila željo, da bi ju poslali raje na Krim, toda kljub temu je bila carska družina odpravljena v Tobolsk. G. Nikolaj Sokolov meni, da se je to zgodilo zato, ker »je bilo treba poslati carja v isto mrzlo in daljno Sibirijo, kamor je on prej pošiljal druge«.

V Tobolsku je živela carska družina v začetu v ugodnih razmerah. Poveljnik hiše, kjer je živel car, je bil polkovnik Kobylinski, ki ga je določil sam Kerenski. Hiti časi pa so nastopili za carsko družino, ko so prišli na površje boljševiki. Dne 22. aprila 1918. je prišel v Tobolsk Vasilij Jakovljevič z nalogom osrednjega izvrševalnega odbora, da odvede carja iz Tobolska. Car ni hotel zapustiti Tobolska in tedaj mu je Jakovljevič rekel: »Jaz moram izvršiti naredbo. Ako se boste upirali, moram ali uporabiti sifo, ali pa podati ostavko. Bodite brez skrbi, s svojo glavo odgovarjam za vaše življenje«. Kam so hoteli peljati carja? V Moskvo? »Torej me hočejo prisiliti — je vzkliknil car — da podpisem brest-litovski mir. Rajši si dam odseči roko!« Kobylinski je mislil, da so hoteli spraviti carja v Moskvo, potem v Petrograd, na Finsko in o inozemstvo. Ker je bil car več močno bolan, je nameraval odpotovati car sam. Carica pa ga ni hotela zapustiti, temveč je rekla: »Carja peljejo v Moskvo. Hočejo, da bi podpisal mir. Toda jaz pojdem z njim. Nikdar ne bom tega dovolila... Moram pustiti svojega otroka in deliti življenje ali smrt s svojim možem.«

Jakovljevič je odpotoval z jetnikoma 27. aprila 1918. V vlak so stopili na postaji Tjumen. Ko pa so bili blizu Jekaterinenburga, je Jakovljevič izvedel, da so tamkajšnji revolucionarji sklenili, da njegovega vlaka ne pustijo dalje. Z vso naglico se je vrnil nazaj v Tjumen in je odpotoval s carjem v smeri proti Omsku. Toda na postaji Kulomzino so obkolile vlak rdeče straže, a Jakovljevič je bil obveščen, da so ga revolucionarji v Jekaterinenburgu postavili izven zakona, ker da hoče pomagati carju, da pobegne v inozemstvo. Vsled tega je Jakovljevič brzojavil v Moskvo po nova navodila. Dobil je odgovor, naj pelje carja v Jekaterinenburg. Ko so prišli v to mesto, so obkolile carja rdeče straže ter ga odvedle v hišo Ipatijeva. Jakovljevič pa je odpotoval v Moskvo. Kmalu potem je brzojavil iz Moskve, da je podal ostavko in da odklanja vsako odgovornost za posledice.

Preiskovalni sodnik Sokolov ni mogel ugotoviti identitete gospoda Jakovljeva. Pravi pa, da ni kazal biti boljševik, njegov cilj da je bil odvesti carja brez ozira na druge člane njegove družine. Car in carica sta mislila, da je bil Jakovljevič v službi Nemčije. Nem-

ci da so hoteli dati carju možnost, da se zopet vrne k oblasti s tem, da najprej izda zavetnike in sklene zvezo s sovražnikom.

Carjevi otroci so bili prepeljeni v Jekaterinenburg v mesecu maju. Njegov mesec pozneje, t. j. v noči od 16. na 17. julija 1918, so bili vsi člani carske družine umorjeni. Njihova trupla so bila razsekana na kose in sežgana na grmadi s pomočjo benzina. Kar ni zgorelo, je bilo pometano v neki rudnik. Ta strašni pokolji je organiziral Jurovskij s petimi Letonci in dvema čekistoma. Namestnik Jurovskega, podporočnik Medvedjev, ki je sodeloval pri pokolju in ki je bil pozneje vjet od Kolčakovih čet, je podal v svoji izpovedi natančen popis tega groznega dejanja. Med drugim je povedal, da so dobili člani carske družine nešteto ran, da so bili vsi krvavi v obrazu in da se niso zavedali vse nevarnosti, dokler niso začeli streljati proti njim. G. Sokolov pa trdi, da Jurovskij ni postopal na svojo roko, temveč da sta odgovorna za ta pokolji čekist Gološčekin, ki je igral važno vlogo v Uralu in pa Sverdlov, ki je bil tedaj predsednik osrednjega izvršilnega odbora v Moskvi.

Zakaj je bilo torej sklenjeno, da se ima car umoriti? G. Sokolov trdi, da je bila žalostna v Jekaterinenburgu posledica boljševiško-nemškega sporazuma. Nemci so hoteli najprej odvesti carja iz Rusije, ker je bila njegova prisotnost v Sibiriji ovira za njihovo nadvlado v Rusiji. V juliju 1. 1918 pa so imele vojaške operacije v Sibiriji veliko važnost, a na drugi strani se interesi boljševikov niso več ujemale z interesi Nemcev. Vsled tega so boljševiki zadržali carja v Jekaterinenburgu. Ravno tedaj pa je korakala sibiriska (Kolčakova) armada proti Jekaterinenburgu.

Nemci — pravi g. Sokolov — so stali pred sledečo izbero: ali rešiti carja in pretrgati odnose z boljševiki, ali pa se ne brigati za carjevo usodo in ohraniti dobre odnose s sovjeti. Dobro so vedeli, da bi nobena izmed Nemcev prijaznih ruskih strank ne hotela stopiti na mesto boljševikov, kajti nobena narodna stranka bi ne sprejela brest-litovskega mira. Nemci so se odločili in kupili zvezo z boljševiki za ceno carjeve krvi. To je — zaključuje — moje globoko prepričanje, ki sem si ga ustvaril na podlagi gradiva, ki sem ga zbral s svojo preiskavo.

V podkrepitev tega svojega prepričanja navaja g. Sokolov tudi sledečo izpoved kneza Dolgorukova, ki kaže, da je imel svojo vlogo pri tej žalostni tudi grof Alvensleben, nemški diplomat, ki je bil tedaj važna osebnost v Ukrajini. Dobro se spominjam — je izjavil knez Dolgorukov — da me je 5. ali 6. julija 1918 opozoril po telefonu (v Kijevu), da mu je Alvensleben sporočil, da ga pride obiskat in mu povedati neko važno novost. Šel sem takoj k Bezaku. Alvensleben nama je rekel, da hoče cesar Viljem na vsak način rešiti carja Nikolaja II. in da je napravil v ta namen primerne korake. Opozoril nas je, da se bo med 16. in 20. julija slišalo, da je bil car umorjen. Dodal je, da bo ta vest ravnotako neresnična, kakor je bila neresnična slična vest v juniju, da pa jo je potrebno razširiti v interesu carja samega. Prosil maju je, naj tega nikomur ne poveva, ko pa pride pravi hip, naj se obnašava, kakor bi bila prepričana, da je bil car umorjen. Dne 18. in 19. julija so kijevski listi objavili vest, da je bil car v Jekaterinenburgu umorjen in da je bila ostala družina odpeljana na varno mesto. Bil sem presenečen, moram priznati, ko sem videl, kako je bil grof Alvensleben že vnaprej dobro obveščen.

Vojna bodočnosti.

Dognana stvar je, da se je od nekdaj vršil boj med plemeni, narodi in državami za zemeljsko posest. Resnica je, da je vojna tako stara, kakor je stara človeška družba. Od pamtiveka je bila vojna obrambno ali napadalno sredstvo, ki e imelo odločati o pripadnosti kakega ozemlja.

V naših modernejših časih se more vneti vojna tudi iz takozvanih gospodarskih vzrokov. Dve vojujoči se stranki zasledujeta gospodarske smotre pri čemer stopajo teritorialna vprašanja na drugo mesto. V bistvu pa je stvar ista, zakaj gre za to, da zmagovalec odvzame premagancu denar (premično blago) ali zemljo ali oboje in si ga torej zaslužni.

Poskusi raznih človekoljubov in pacifistov preprečiti oborožene spopade vsaj med takozvanimi civiliziranimi narodi, so se popolnoma ponesrečili. Tudi dobri Wilson je nameraval z ustanovitvijo »Društva narodov« ustvariti splošen lek proti vojni, pa s kakšnim uspehom, smo imeli že priliko opazovati.

Ko je končala svetovna vojna, so se socialisti polastili v raznih deželah Evrope oblasti z revolucijo, katere geslo je bilo: Dol z militarizmom! In med temi najglasnejšimi antimilitaristi so bili tudi ruski boljševiki. Ko so se pa enkrat polastili oblasti, so občutili, da je prva in najnujnejša potreba ustvariti rdečo armado, katere namen je braniti in širiti revolucijo. Nihče ne bo zaradi tega očitil boljševikom nedolžnost, pač pa je to dokaz, da je za praktično uvajanje katerikoli družabnih idealov potrebna sila in ta sila je orožje, je armada z vsem svojim vojaškim aparatom.

Vojna je torej stara, kolikor je stara človeška družba. Iz tega bi se dalo sklepati, da se je duševnost človeštva le malo izpremenila. Izpremenila se je oblika in obseg. To poslednje velja zlasti za vojevanje. Z napredovanjem se je razvila nova tehnika orožja, razvoja prometnih sredstev se je razvila nova vojna črta velikanskih front, ki zaposlijo milijone in milijone vojaštva. Vsled naglega razvoja prometnih sredstev pa se je razdalja med posameznimi deželami zmanjšala, kar je imelo za posledice, da so narodi in države navezane druga na drugo. Zaradi tega mora nastajati splošna grupacija v dve velikanski skupini, kar smo imeli priliko videti o priliki svetovne vojne, ko se je skoraj ves svet razdelil v dve vojujoči se stranki.

Svetovna vojna je namah pometla z nekdanjo vojno strategijo. Dokazala je na primer, da so trdnjave odveč. Slučaja Przemysla in Antwerpena sta zelo poučna v tem oziru. Svetovna vojna je tudi dokazala, da odloča osebna hrabrost veliko manj, kakor pa industrijalna pomoč. Tudi nadarjenost vojskovodij ne pomaga nič, če ni premoči v industriji.

Nemci so podlegli kljub Hindenburgu in vsej ostali množici nemških vojaških veleimov, čim je stopila na stran zaveznikov Amerika s svojo industrijalno premočjo. Začetek konca pa se je pričel za Nemce z iznajdbo tankov. Tanki so počasi zglodali ono znamenito »Hindenburgovo črto«; da so zmogli Angleži in Francozi v miru zidati svoje tanke, gre zasluga Ameriki, ki je prevzela svoj delež pozneje tudi z direktno vojaško pomočjo.

Vojna v zraku, a na suhem tanki so odločili v prilog zaveznikom. Ni čuda, če se obrača pozornost vojaških kolovodij na ti dve orožji. In vse se zdi, da bodo v prihodnji

vojni igrali na zemlji največjo vlogo oklopni vozovi ali tanki.

O pomenu in nalogah oklopnih vozov je predaval pred kratkim angleški polkovnik Fuller na londonskem vseučilišču. V naslednjem posnemamo nekaj zanimivih odstavkov.

Tank ali oklopni voz je prvotno angleška iznajdba. Večina si ga predstavlja kot uničevalno orodje, pa bi bilo bolj upravičeno ga nazvati rešilni stroj. Oklopni vozovi razderejo in pohodijo žične ovire in prevržejo topove. Na ta način uničijo tisto orožje, ki ubija svet vojaštva in zato zasluži tank hvaležnost ljudi. Da je tako malo poznano delovanje tankov, je vzrok okolščina, da so toliko Nemci, ki so prvi občutili na sebi njih moč, kolikor Francozi, kot iznajditelji novega orožja, držali vse tajno. Tako je ta iznajdba ostala nepoznana širokim množicam. Toda v bodočih vojnah bodo oklopni vozovi razširili svojo znamenitost.

Společoma jih niso pravilno uporabljali. Oklopni voz je majhna trdnjava, ki naskakuje, toda ne more preko močvirnatih tal in preko ozemlja, ki je preveč razoroženo po topovskih izstrelkih. V tretji bitki pri Ypresu 1. 1907 so pognali v bitko 216 oklopnih vozov, izmed katerih je 200 obtičalo v blatni zemlji, bilo je sploh čudno, da so se vsaj nekateri rešili nazaj. Toda v bitki pri Cambrai, kjer je svet trd in raven, je 378 oklopnih vozov predrlo Hindenburgovo črto brez artiljerijske priprave 10 km globoko, za kar se je porabilo 12 ur; niso dosegli zmage, ker je nedostajalo infanterijskih čet in ker ni bilo več vozov v rezervi, toda izpolnili so svojo nalogo in izgube so znašale skupno le 5000 mož. Če se primerja ta rezultat z bitko pri Ypres, kjer so rabili 3 mesece za isti napredek, za kar je bilo žrtvovanih okoli 400 tisoč mož (ubitih, ranjenih, vjetih), vključno artiljerijskemu ognju, ki je stal okoli 22 milijonov šterlingov, tedaj se nam še-le predoči velika razlika.

Prvi dan bitke ob Somme, ko niso bili še oklopni vozovi v rabi, so znašale angleške izgube 40 tisoč mož, v bitki pri Amiensu, ki je bila največja bitka svetovne vojne (8. avgusta 1918), so vrgli v bitko 415 oklopnih vozov in dosegli zmago z izgubo tisoč mož. Te številke govore jasno. Temu primerno je pisal nemški general Zwehl: »Ni nas premagal general Foch, ampak general Tank.«

Vrline oboroženih vozov so se torej pokazale v taki meri, da če bi se bila vojna zavlekla še dve leti, bi bila angleška vojska tako preurejena, da bi se boj v prvih vrstah (naskakovanje) rabila samo oklopne vozove, a z druge službe navadne motorne oklopne vozove. Leta 1918 so imeli Angleži 17 bataljonov tankov. Po sklenjenem miru so Angleži znižali onih 17 bataljonov na 4, Francija pa jih je pomnožila, tako da šteje sedaj 40 bataljonov oklopnih vozov. Francozi hočejo ustvariti z njimi nekakšno »mehanično vojsko«, infanterijo. Zakaj oni modrujejo takole: Če bodo v eni prihodnjih vojn sovražniki poslali naprej oklopne vozove, kaj naj počne v tem boju pehota? Njim nasproti je treba postaviti zopet tanke, zato pa morajo ti imeti popolno neodvisnost.

Začetni napori in stroški bodo kajpak ogromni. Toda ko bo nova armada strojev dovršena, tedaj bo njeno vzdrževanje veliko cenejše od sedanje armade, ki sestoji iz človeškega materiala, cenejša, pa tudi veliko močnejša. Treba bo tudi napraviti več različnih tipov oklopnih vozov. Prvič bomo imeli tip težkega in razmeroma počasnega oklop-

nega voza, ki bo nadomestoval konjico. Četrty tip pa bi bil takozvani izvidni voz lahko oborožen majhen in hiter z brzostrelnim topom. Njegova naloga bo: izvidna služba in uničevanje sovražnih naprav. Peti tip transportni voz za cestno in prekocestno vožnjo. Ta bi prevažal vojaške potrebščine. Moštvo na nogah, to je tisti del, ki je v današnjih armadah najštevilnejši, bi se silno skrčilo, ker bi prišlo v poštev samo na takem ozemlju, kjer ne bi mogli vozovi operirati, t. j. v močvirjih, po hribovju in v gozdovih.

V prihodnjih vojnah bo igral veliko vlogo človeški um, ki ima brez dvoma veliko večjo ustvarjalno silo od telesa, ki se more nadomestiti s strojem. Že zadnja vojna je bila drugačna od prejšnjih, ker sta se železnica in avtomobil tako silno razširila. Jasno je, da bosta oklopni voz in stroj, ki se bosta premikala po kateremkoli ozemlju, še veliko bolj vplivala na izpremembo vojevanja. V prihodnjih vojnah bo zmagal oni, ki bo imel boljše stroje in boljše strojevodje. Oklop je za sedaj premagal projekte. Iz tega se more sklepati, da se bo prihodnja vojna vršila v mehaničnih bojih med raznimi tipi oboroženih bojnih vozov v odprtem polju; v transportni službi s primernimi vozovi, ki bodo mogli prenašati po kateremkoli terenu pehoto in topništvo, to bo torej gorska vojna; okupacijska armada — nekakšna policijska armada, ki se bo posluževala železnice in cest in ki bo strahovala in upravljala zavojevane ozemlje.

Takšen preobrat vojevanja pa je mogoč, če bodo sile domače industrije podpirale to prenovitev. To se da doseči s tem, da se kolesa vozov nadomeste z verigastimi valjarji. Ta prenovitev je težka in zahteva časa. Toda že zdaj se more trditi, da je voz bodočnosti ne glede na vojne potrebe voz brez koles. Taki vozovi ne potrebujejo posebnih cest, pač pa imajo še to prednost, da ne kvarijo cest kakor vozovi na kolesa. Na Angleškem se potroši 50 milijonov šterlingov na leto za opopravljanje cest in mnogo škode povzroče kolesa vozov. Vedno večja uporaba vozov brez koles v moderni družbi bo pripomogla k naglemu razvoju bojnih vozov.

Širite naš list!

Lastnik: Konzorcij »Rad. Glasnika«.

Urednik: Ivan Podržaj.

Odg. urednik: Ivo Kisovec.

Tiska »Zvezna tiskarna«.

OBLEKE

NAJCENEJŠE,
NAJBOLJŠE,
V NAJVEČJI
IZBERI IMA

J. Maček, Ljubljana

Vsak naš somišljenik naj se naroči na „Radikalni Glasnik“.

E. M. Lammann — Raoul Bigot:

Skrivnostna snov.

(Roman.)

(Nadaljevanje.)

Zahteva je zadeja Anglijo v trenutku, ko je hotel kralj na koncu velikih manevrov mornarice obdržati parado vsega vojnega brodovja, ki je bilo zasidrano v ogromnem Portsmouthskem zalivu.

Vsi tuji narodi so bili zastopani. Celo dragocena yachta radže Tocra - Dasi - Pala je bila prisotna, kajti posestnik je hotel na ta način izkazati čast svojemu vladarju. Toda njegova yachta je bila zasidrana precej daleč od brodovja.

Resnici na ljubo pa moramo povedati, da je, čeprav je povsod na angleških tleh vladala groza, angleška mornarica kazala navdušen pogum.

Novico ji je naznanil brezžični brzojav in v krogih oficirjev, kakor tudi globoko doli v jeklenih velikanih, kjer se nahajala in spava moštvo, mir niti za trenutek ni prenehal. Vsakdo, od krova admiralske ladje do najmanjše podmornice, in od sira Hastingsa, lorda admirala, pa do zadnjega kurjača, si je dejal da je morje najboljši pribežališče in da bo vsaj tu mogoče brez nevarnosti opazovati javljeno neurje. Dodati pa moramo tudi, da so bili v globini srca vsi navdušeni za boj do skrajnosti proti zahrbtnemu sovražniku, ki se ni hotel nikoli pokazati.

Vendar pa je na večer prvega dne, ko je potekel rok, dal admiral posebna povelja, da se vsi topovi, ki se le dajo, obrnejo strmo proti nebu v največjem kotu, ki je mogoč. Polovica posadke je morala čuti, medtem ko je druga polovica spavala. Slednjič je moralo brodovje ostati nepremično zasidrano, ogenj so pokrili in polagoma je tišina in tema zaslila ta ogromna, nevarna telesa.

V prvih nočnih urah so veliki angleški vodilni zrakoplovi zapustili svoje lope in se tiho dvignili. Na narod se je izdal oglas, naj skrbi za svojo varnost.

Ko so bile vse te priprave izvršene, je kralj, ki je dosegel že visoko starost, javil, da ostane s svojo v Buckinghamski palači in da se bo vršila parada brodovja. Stari monarh se je bil sponil časov, ko je bil še galski princ in naslednik prestola in je v čili mladosti na artoiški planoti preživel ravno tako težke ure kot sedaj.

Na krovu super-dreadnoughta »Plancton«-a se je podporočnik E. Smith ravnokar zaprl v svojo kabino. Prinesel je seboj vse potrebno, da si napravi nekaj časa whisky-sode; v srebrni kadički je imel celo precejšen kos ledu. Zaprl je vrata, se udobno usedel v strašni avgustovski vročini in začel pisati dolgo pismo svoji zaročenki, mis Mary Fairbanks, katere velika slika je krasila kovinasto steno nad malo mizico, na kateri je pisal.

»Draga Mary!

Upam, da ste ostali hladni napram vsem vznemirjajočim poročilom in da ste s svojimi starši daleč proč od nevarnega Londona v ljubkem domačem kraju. Upam tudi, da gospodarji ognja in mraza ne bodo izbrali ravno ta kraj za torišče svojih zločinov, temveč druge, v slučaju, da se nam ne posreči jih ugonobiti.

Zvedeli smo, da hoče kralj ostati v Londonu. To je lepo od njega. Mi imamo sledeča povelja: Priprava na boj, ognji pokriti, a oči odprte. Za enkrat sem v svoji kabini pod ljubkim pogledom vaše

fotografije in vam pišem v tej hudi vročini. Vsi topovi vseh ladij so pripravljene, da streljajo. Na prvo povelje bodo začeli pošiljati stotisoče kilogramov jekla in razstreliva na naslov teh novih prebivalcev Marsa, kajti po mojem mnenju se udeležuje knjiga našega Wellsa in strašni »zeleni žarek« nas bo drugega za drugim razstrelil. Sicer so pa to sanje po čitanju te sugestivne knjige. K sreči pa imamo opraviti z banditi, ki so ranljivi kot mi sami in so iz mesa in kosti. Ravno radi tega bi jih silno rad videl. Sicer se jim pa po mojem mnenju pripisuje več moči in genija hudobnosti, kot pa ga imajo v resnici. O tem vam bom še kaj napisal jutri zvečer, dragica moja. Ravnokar je ura udarila četrt po polnoči in jaz grem spat. Negujte se dobro, Mary, pomislite, da ste zame vse življenje. Jutri več. »Je vous aime«, kot se pravi po francosko...

Podporočnik E. Smith, ki ni rad mnogo pisal, tudi svoji zaročenki ne, je zalepil pismo, ugasnil električno luč, odprl okence svoje kabine in se slalil v temi. Noč je bila lepa, nebo je bilo obsejano z zvezdami, na svetlem morju so se črtali temni trupi ogromnih oklopnih.

Vse to je navdajalo Smitha z velikim navdušenjem in ko je zaspal, je pričel sladko sanjati o svoji miss Mary.

Ni vedel, koliko časa je spal, ko ga je prebudil občutek mraza. Zaprl je okence in se spet vlegel, da bi spal naprej. Toda zebsti ga je začelo tako, da si je dejal:

— Vraga, moral sem nekaj ujeti...

Spet se je dvignil in vzel iz zaboja, kjer so odeje, vse, ki so bile notri in jih razgrnil čez svojo posteljo. Nato se je spet vlegel, toda bilo mu je vedno bolj mraz.

— Sedaj vendar ne morem zbuditi zdravnika! To je res prebedasto!

Ker ni mogel več zdržati, je vstal in se hotel umiti, kajti daniti bi se moralo že v najkrajšem času. Toda ko je hotel izliti vodo iz vrča v skledo, ni pritekla: bila je zmrznjena.

Zijal je od začudenja in ni mogel verjeti svojim očem. Z roko je segel v vrč in tu ni več dvomil.

Pogledal je skozi okence, a v temi ni videl ničesar. Tedaj se je pa začel naglo oblačiti. Nenadoma mu je prišla misel: morda se je kaj pokvarilo pri napravi za izdelovanje ledu na ladih in je bila njegova kabina tako spremenjena v ledeno shrambo?

Ta misel se mu je za trenutek zdela silno zabavna: kako veselo bo imel, ko bo pripovedoval svojim tovarišem, kako je preživel hladno noč poleg njih, ki so se skoraj dušili od vročine! Toda če se je ledna naprava pokvarila, bi to lahko imelo neprijetne posledice; treba se je bilo za stvar pobrigati.

Ko je mislil, da je našel vzrok mraza, je tekel na krov kot blazen. Toda komaj je odprl vrata kabine, mu je v obraz dahnila ledeno mrzla sapa. Bilo je tema kot v rogu in nikjer žive duše. Ko je prišel na krov, je spodrsnil na zledenelih tleh in se komaj oprljal za vrh, da ni drsal po tleh naprej.

Pogledal je okoli sebe, ležeč še vedno na tleh, in opazil, da so jeklene vrvi, verige, žice in jambori za brezžično telegrafijo

debelim ivjem. S težavo se je postavil na noge, oprijemajoč se za vrh, in zapazil zadaj na krovu skupino častnikov, ki so se držali za ograjo.

Eden izmed njih je vzkliknil:

— Halo, Smith, kaj ni to smešno?

Toda Smith ni našel v vsem tem ničesar smešnega.

Silno oprezno se je napravil na pot do svojih tovarišev. Ravnokar so prišli mornarji na krov in ga začeli posipati s pepelom in tako je bilo vsaj mogoče varno se gibati.

Smitha je gnala radovednost in ni šel k skupini častnikov, temveč je splezal po železni lestvici na gornji krov, kjer se je ustavil ves tresoč se od mraza. Poveljnik je ravnokar prišel in gledal, obdan od svojega štaba, morje, ki je bilo daleč naokoli zamrznjeno.

Polagoma se je zdanilo in zapazili so okoli sebe polarno pokrajino, čudež, ki se še nikoli ni zgodil v tej zemljepisni širini: morje je bilo zamrznjeno in ponekod so se ledene plošče zdrobile in nakopičile druga čez drugo. V ledovju pa so tičale ponosne in lepe angleške ladje, toda vse pokrite z ivjem in ledom, da jih je bilo komaj spoznati.

Nad brodovjem se je razprostiral težak črnosiv oblak, medtem ko je tri ali dve milj naprej, pred in za brodovjem avgustovsko vzhajajoče solnce svetilo na valove, ki so se divje zaganjali ob ledovje.

Pogled na to je bil brez primere in res občudovanja vreden. Vsa moštva so bila na krovih in opazovala čudež. Toda to občudovanje se je kmalu spremenilo v bojazen: velika angleška vojna mornarica je bila sredi poletja zamrznjena pred Portsmouthskim pristanom! To je presegalo vsako domišljijo in od vseh nevarnosti, ki so jih pričakovali, je bila ta edina, na katero niso bili mislili.

Na signalnem jamboru admiralske ladje se je prikazala zastava.

Vsaka ladja je ponovila ta signal. Takol so bobni in piščalke veselo zadonele na krovu »Plancton«-a. Začulo se je zamolklo bobnenje strojev, ki so začeli delovati. Iz dimnikov se je gosto pokadilo, tako da se je nebo še bolj stemnilo. Stroji so delovali s polno paro, da bi dvignili sidra in tako razcepili debelo ledeno plast, a zaman, njih moč je bila preslaba.

Zadonel je signal za boj.

Za boj! Zoper koga? Proti kateremu sovražniku naj bi se borilo-angleško brodovje? Nihče ni o tem ničesar vedel, niti oni, ki je poveljeval, niti oni, ki so povelja izvrševali. Poveljevalo in ubogalo se je, da se sploh kaj stori, da se reši čast.

Na vseh ladjah ogromnega brodovja se je vršilo isto.

Na jamboru admiralske ladje se je pokazal nov signal.

Takol so zabrnili na »Planctonu« električni zvonci v vseh stolpih, v vseh baterijah. Dve ali tri sekunde nato je vladala smrtina tišina, potem pa so s strahovitim treskom ustrelili vsi dalekostrelni topovi na vseh edinicah, tako da se je pretreslo ozračje in so grozno treskanje čuli do francoske obali.

Trikat so ponovili salvo brez vidnega učinka. Po drugi salvi se je svinčeni oblak v sredi pretrgal in žarek solca je zasijal na brodovje; toda komaj dvajset minut pozneje, ko se je bil oblak pretrgal, se je odprtina zamajala in enakomerno temno nebo je izlivalo na brodovje leden mraz, tako da je mnogo mornarjev zamrznilo.

(Dolje stoji.)

SPLOŠNA KNJIŽNICA

	Broj.	Vez.
Št. 1. I. Albrecht: <i>Ranjena gruda</i> , izvirna povest, 104 str.	Din 12.—	Din 17.—
2. Rado Murnik: <i>Na Bledu</i> , izvirna povest, 181 str.	16.—	22.—
3. I. Rozman: <i>Testament</i> , ljudska drama v 4 dej., 105 str.	12.—	17.—
4. Cvetko Golar: <i>Poletno klasje</i> , izbrane pesmi, 184 str.	20.—	26.—
5. Fran Milčinski: <i>Gospod Fridolin Žolna in njegova družina</i> , veselomodre črtice I., 72 str.	8.—	13.—
6. L. Novák: <i>Ljubosumnost</i> , veseloigra v 1 dejanju, poslovenil dr. Fr. Bradač, 45 str.	6.—	11.—
7. Andersenove pripovedke. Za slovensko mladino priredila Uta, 111 str.	12.—	17.—
8. E. Gaboriau: <i>Akt šte. 113</i> , roman, poslov. E. V., 536 str.	22.—	28.—
9. Dr. Fr. Veber: <i>Problemi sodobne filozofije</i> , 347 str.	24.—	30.—
10. I. Albrecht: <i>Andrej Ternouc</i> , reliefna karikatura, 55 str.	6.—	11.—
11. Pavel Golia: <i>Peterčkove poslednje sanje</i> , božična povest v 4 slikah, 84 str.	12.—	17.—
12. Fran Milčinski: <i>Mogočni prstan</i> , narodna pravljica v 4 dejanjih, 91 str.	12.—	17.—
13. V. M. Garšin: <i>Nadežda Nikolajevna</i> , roman, poslovenil U. Zun, 112 str.	10.—	15.—
14. Dr. Karl Engliš: <i>Denar</i> , narodno-gospodarski spis, poslovenil dr. Albin Ogris, 236 str.	26.—	32.—
15. Edmond in Jules de Goncourt: <i>Renée Mauperin</i> , roman, prevel P. V. B., 239 str.	15.—	21.—
16. Janko Samec: <i>Življenje</i> , pesmi, 112 str.	15.—	20.—
17. Prosper Mérimée: <i>Verne duše v vicah</i> , povest, prevel Mirko Pretnar, 80 str.	9.—	14.—
18. Jarosl. Vrhlický: <i>Oporoka lukovskega grajščaka</i> , veseloigra v 1 dejanju, poslovenil dr. Fr. Bradač, 47 str.	6.—	11.—
19. Gerhart Hauptmann: <i>Potopljivi zvon</i> , dramatska bajka v 5 dejanjih, poslovenil Anton Funtek, 124 str.	16.—	22.—
20. Jul. Zeyer: <i>Gompači in Komurasaki</i> , japonski roman, iz češčine prevel dr. Fr. Bradač, 154 str.	14.—	20.—
21. Frid. Zolna: <i>Dvanajst kratkočasnih zgodbic</i> , II., 73 str.	8.—	13.—
22. L. N. Tolstoj: <i>Kreutzerjeva sonata</i> , roman, poslovenil Fr. Pogačnik	14.—	20.—
23. Sophokles: <i>Antigone</i> , žalna igra, posl. C. Golar, 60 str.	9.—	14.—

Znanstvena zbirka (veliki 8° format):

Št. 1. Dr. L. Čermelj: <i>Boškovičev nauk o materiji — prostoru — času v luči relativnostne teorije</i> , 52 str.	16.—	23.—
---	------	------

Za vsak zvezek je računati po Din —80 poštne in odpravnine.

Naročila sprejema: Zvezna knjigarna v Ljubljani, Marijin trg 8.

Najcenejše nove in rabljene pisalne stroje

v specialni mehanični delavnici za popravilo pisalnih računskih, razmnoževalnih in kopirnih strojev.

Ludvik Baraga, Ljubljana,
Šelenburgova ulica 6./1.

Barvne trakove, karbon—indigo papir ter vse druge potrebščine. Pisarniška oprema vedno v zalogi.

Skladišče in zastupstvo strojev za pisanje

„UNDERWOOD“ nadalje karbo - papir, vrpce za sve sustave. Mali ručni „UNDERWOOD“ u kovčegu, praktičan za putovanje

„Underwood“, Zagreb, Mesnička ul 1

Prvorazredni moderni brzo-pisalni stroj.

Stoewer Record

Vrhunec finomehanike.

Zastopstvo: Lud. Baraga Ljubljana,
Šelenburgova ulica štev. 6/1.

Zvezna tiskarna in knjigarna

Wolfova ul. 1 v Ljubljani Marijin trg 8

Izdeluje vsakovrstne tiskovine, knjige, brošure, poslovne knjige, bloke, note, tabele, vstopnice, razglednice, naročilne knjižice, lično, hitro in po konkurenčnih cenah

Moderna knjigoveznica.

Brzo - brzo

na vlak v Celje v veletrgovino R. Stermecki, kjer kupite letos

sukno

za moške in volneno za ženske obleke, parhent, belo, pisano in rujavo platno, kakor tudi vso drugo manufakturno robo po čudovito nizkih cenah. V lastnem interesu se vsakemu priporoča, da enkrat poskusi kupiti v veletrgovini

R. STERMECKI, CELJE.

Trgovci angros-cene.

Jadranska Banka d. d. Beograd

Centrala (začasno) Ljubljana.

Delniška glavica: Din 60,000.000.— Rezerva Din 32,515.000.—

Podružnice:

Beograd
Bled
Cavtat
Celje
Dubrovnik
Ercegnovi

Jelsa
Jesenice
Korčula
Kotor
Kranj
Ljubljana
Maribor

Metković
Prevalje
Sarajevo
Split
Sibenik
Zagreb

Naslov za brzojave: JADRANSKA.

Amerikanski oddelek. = Potniški urad.

INOZEMSKA ZASTOPSTVA: ITALIJA: Banca Adriatica, Trst, Opatija, Zadar.
AVSTRIJA: Adriatische Bank, Dunaj. JUZNA AMERIKA: BANCO YUGOSLAVO
DE CHILE: Valparaiso, Antofagasta, Punta Arenas, Puerto Natales, Porvenir.

AFILICIJA: FRANK SAKSER STATE BANK, Cortlandt Street 82. New-York City.

Banka ima prvovrstne zveze v vseh glavnih mestih
sveta in se peča z vsemi bančnimi posli.